

Poważne obrażenia na skutek wypadku drogowego:

pomoc i informacje dla ofiar,
ich rodzin i przyjaciół

Skontaktuj się z nami, by uzyskać pomoc

0808 8000 401

help@brake.org.uk

www.brake.org.uk/support

Opracowanie:
Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych
(National Road Victim Service)

Prowadzone przez

Finansowane przez

Department
for Transport

Wstęp

Ten poradnik jest przeznaczony dla osób, które:

- zostały poważnie ranne w wypadku drogowym
- są członkami rodziny lub przyjaciółmi osoby poszkodowanej lub pomagają komuś poszkodowanemu.

Ten poradnik przeznaczony jest w szczególności dla osób poszkodowanych, które wymagają pilnej i stałej opieki oraz pomocy, a także dla ich rodzin i przyjaciół. Dotyczy zwłaszcza urazów, które:

- zagrażają życiu (ktoś może umrzeć); i/lub
- zmieniają życie, co oznacza, że powodują jedną lub więcej niepełnosprawności, które wpływają na niezależność lub powodują ciągły ból, wymagają ciągłych operacji, zabiegów lub terapii.

Obrażenia mogą obejmować np. urazy głowy, kręgosłupa, obrażenia wewnętrzne, obrażenia twarzy, utratę lub uszkodzenie kończyn.

Nawet jeśli Twój uraz wydaje się niewielki, ten przewodnik może okazać się przydatny. Niektóre urazy, które wydają się niewielkie, mogą jednak powodować długotrwałe problemy.

Kto przygotował ten poradnik?

Poradnik został opracowany przez Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych prowadzone przez organizację charytatywną Brake działającą na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Jest to niezależna instytucja, która współpracuje z innymi organizacjami, by oferować jak najlepsze usługi.

Zapewniamy wsparcie emocjonalne oraz praktyczną pomoc i poradnictwo. Pomagamy również osobom, które straciły kogoś bliskiego w wypadku drogowym.

Zadzwoń pod numer telefonu 0808 8000 401 lub wyślij wiadomość e-mail na adres help@brake.org.uk www.brake.org.uk/support

Korzystanie z poradnika

Użyj spisu treści na następnych stronach, aby przejść do tej części poradnika, którą chcesz przeczytać. Jeśli wypadek wydarzył się niedawno, najbardziej przydatne są pierwsze rozdziały poradnika, które należy przeczytać już teraz.

Elektroniczna wersja poradnika

Poradnik jest dostępny w wersji elektronicznej.

Cały poradnik można pobrać w formacie pdf lub przeczytać jego poszczególne strony w Internecie.

Wersja online tego poradnika zawiera dodatkowe, ważne informacje. Są to:

- hiperłącza do stron internetowych wymienionych w poradniku
- informacje o przestępstwach i procedurach sądowych
- listy kancelarii prawnych i organizacji, które mogą Ci pomóc.

Wejdź na stronę brake.org.uk/injury

Jeśli nie masz dostępu do Internetu, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych, aby uzyskać potrzebne informacje.

Ważne dane kontaktowe	9
Sekcja 1: Co dalej?	15
Pomoc ze strony policji	15
Pomoc dla ofiar przestępstwa	17
Informowanie innych osób o wypadku i uzyskiwanie ich pomocy	18
Sekcja 2: Szpital	21
Porady dla rodziny i przyjaciół	21
Pomoc dla dzieci i rodzin	24
Długi pobyt w szpitalu	25
Wypis ze szpitala i dalsze kroki	26
Sekcja 3: Fachowa pomoc prawna	29
Jak znaleźć wyspecjalizowanego adwokata?	30
Sekcja 4: Pojazdy, ubezpieczenie i wizyta na miejscu wypadku	33
Rozmowy z ubezpieczycielem komunikacyjnym	33
Odwiedziny miejsca wypadku	34
Sekcja 5: Zainteresowanie mediów	37
Pomoc ze strony policji w kontaktach z mediami	38
Pomoc adwokata w kontaktach z mediami	38
Zdjęcia i nagrania wideo	39
Wywiad z dziennikarzem	39
Zgłaszanie uwag lub skarg dotyczących mediów	40
Korzystanie z mediów społecznościowych	41

Sekcja 6: Rehabilitacja i niepełnosprawność	45
Leczenie po poważnych urazach	46
Transport	49
Wsparcie dla rodziny i przyjaciół	50
Więcej pomocy i porad	50

Sekcja 7: Radzenie sobie z szokiem i emocjami oraz uzyskiwanie wsparcia	53
Szok po tym, co się wydarzyło	53
Ataki paniki	54
Wzajemne wsparcie rodziny	54
Pomoc ze strony przyjaciół i znajomych	55
Pomoc poufna	55
Niektóre powszechne odczucia i reakcje	56
Pomoc w zakresie zdrowia psychicznego	60
Pomoc rodzinie dotkniętej poważnym uszczerbkiem na zdrowiu	62

Sekcja 8: Dochodzenie policyjne	65
Dowody i zeznania od uczestników i świadków	66
Składanie zeznań	67
Dowody z pojazdów	68
Dowody z miejsca zdarzenia	68
Pracodawca	69
Raporty policji	70
Zgłaszanie uwag lub skarg dotyczących policji	71
Złożenie oświadczenia ofiary	72

Sekcja 9: Decyzja o wniesieniu lub niewniesieniu oskarżenia 77

Przedstawienie prokuraturze swojej opinii i bycie na bieżąco 78

Przestępstwa i wykroczenia 79

Oskarżenie o popełnienie przestępstwa i możliwość zwolnienia za kaucją 80

Zezwolenie na prowadzenie samochodu 81

Zmiany w zarzutach 81

Prawo ofiar do wnioskowania o ponowne rozpatrzenie decyzji 82

Postępowanie z oskarżenia prywatnego lub rewizja 82

Sekcja 10: Postępowanie sądowe, wyroki, kary i sprawiedliwość naprawcza 85

Informacje i wsparcie w trakcie postępowania sądowego 86

Najczęściej zadawane pytania dotyczące rozpraw sądowych 87

Odczytywanie oświadczenia ofiary przed sądem

Rola świadka w postępowaniu sądowym 91

Sprawiedliwość naprawcza 92

Sekcja 11: Wypadek za granicą 95

Pokrycie kosztów poniesionych za granicą 96

Sekcja 12: **Ubieganie się o odszkodowanie**

99

Wynajęcie odpowiedniego adwokata w celu dochodzenia odszkodowania	100
Rozmowa z adwokatem	103
Nieuczciwe oferty pomocy	104
Złożenie skargi lub zmiana adwokata	105
Opłacanie adwokata	105
Rodzaje odszkodowań i proces ubiegania się o nie	106
Przygotowywanie i negocjowanie roszczeń	108
Dochodzenie odszkodowania w sądzie	110
Ubieganie się o odszkodowanie w imieniu dzieci	110
Odwołania	111

Sekcja 13: **Organizacje prowadzące kampanie i przydatne organizacje**

115

Indeks i podziękowania

Indeks	116
Podziękowania	118

Ważne dane kontaktowe

Ważne dane kontaktowe

Na tych stronach można zapisać nazwiska i dane kontaktowe osób, z którymi możesz chcieć porozmawiać więcej niż raz.

Pracownik Krajowego Biura Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych

Skontaktuj z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych, aby został Ci przypisany pracownik, który pomoże Ci w uzyskaniu wsparcia emocjonalnego i zaspokojeniu praktycznych potrzeb. Zadzwoń pod numer telefonu **0808 8000 401** lub wyślij wiadomość e-mail na adres help@brake.org.uk

Nazwa.....

Telefon.....

E-mail.....

Osoba kontaktowa/Osoby kontaktowe z policji

Imię i nazwisko osoby kontaktowej z policji.....

Numer telefonu komisariatu.....

Telefon komórkowy.....

Godziny kontaktu.....

E-mail.....

Notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Funkcjonariusz policji odpowiedzialny za dochodzenie

Nazwa.....

Numer telefonu komisariatu.....

Telefon komórkowy.....

Godziny kontaktu.....

E-mail.....

Adwokat pomagający w dochodzeniu odszkodowania

Nazwa.....

Organizacja.....

Telefon.....

Godziny kontaktu.....

E-mail.....

Inni specjaliści, którzy Ci pomagają

(np. fizjoterapeuta, terapeuta zajęciowy, koordynator opieki itp.)

Rodzaj pomocy.....

Nazwa.....

Organizacja.....

Telefon.....

E-mail.....

Rodzaj pomocy.....

Nazwa.....

Organizacja.....

Telefon.....

E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

Rodzaj pomocy.....
Nazwa.....
Organizacja.....
Telefon.....
E-mail.....

SEKCJA 1

Co dalej?

Pomoc ze strony policji

Policja mogła się już z Tobą skontaktować, na przykład w celu poinformowania Cię o wypadku, jeśli nie brałaś(-eś) w nim udziału.

Działania policji

Policja zajmuje się miejscami wypadków i jest odpowiedzialna za prowadzenie dochodzeń w sprawie wypadków w celu zebrania wszelkich dowodów, które mogą wskazywać na popełnienie przestępstwa i mogą zostać wykorzystane do postawienia komuś zarzutów. Więcej informacji znajdziesz na str. 68.

Osoba kontaktowa z policji

Niezależnie od tego, czy policja już z Tobą rozmawiała, czy nie, powinna podać nazwisko funkcjonariusza, z którym możesz porozmawiać.

Policja powinna podać Ci dane funkcjonariusza odpowiedzialnego za dochodzenie, zwykle zwanego starszym oficerem dochodzeniowym, oraz innych policjantów, z którymi możesz porozmawiać.

Pomoc osoby kontaktowej z policji

Policja może:

- pomóc w załatwieniu najpilniejszych spraw, takich jak poinformowanie o wypadku innych osób, które muszą o nim wiedzieć, np. innych członków rodziny
- podać podstawowe informacje o zdarzeniu, które mogą być potrzebne adwokatowi (zob. str. 29) lub firmie ubezpieczeniowej (zob. str. 33)
- zwrócić rzeczy znalezione w pojeździe lub na miejscu zdarzenia
- podać lokalizację należącego do Ciebie pojazdu, jeśli brał on udział w wypadku i jest poddawany inspekcji
- informować o postępach w dochodzeniu oraz o tym, czy ktoś został aresztowany, postawiono mu zarzuty lub czy przebywa na zwolnieniu za kaucją, ale nie będzie mogła omawiać z Tobą dowodów
- skontaktować Cię z organem ścigania, jeśli zostanie podjęta decyzja o wniesieniu oskarżenia za popełnienie przestępstwa lub o odstąpieniu od jego wnoszenia.

W zależności od przypadku policja może pomóc w innych sprawach, np:

- pomóc Ci odwiedzić miejsce wypadku, jeśli nie brałaś(-eś) w nim udziału i chcesz się tam udać
- pomóc Ci zarządzać zainteresowaniem mediów Twoją sprawą
- przekazywać Ci informacje i zapewnić wsparcie w późniejszym czasie, na przykład w przypadku postępowania sądowego.

Możesz zapytać osobę kontaktową z policji, kiedy najlepiej się z nią skontaktować, aby miała czas na rozmowę i mogła przygotować dla Ciebie informacje.

Więcej informacji na temat dochodzeń policyjnych i postępowań karnych można znaleźć na str. 65.

Pomoc funkcjonariusza policji kontaktującego się z rodzinami

Family Liaison Officer, funkcjonariusz policji specjalnie przeszkolony w zakresie pomocy rodzinom, być może zaoferował Ci już wsparcie.

Jeśli ktoś z Twojej rodziny zginął w wypadku, powinna zostać Ci zaoferowana pomoc tego funkcjonariusza. Jeśli nikt z Twojej rodziny nie zginął w wypadku, ale ktoś doznał obrażeń zagrażających życiu lub zmieniających życie, najlepszą praktyką jest zaoferowanie Ci pomocy funkcjonariusza policji kontaktującego się z rodzinami, ale zależy to od dostępności tej usługi w Twoim miejscu zamieszkania.

Jeśli nie zaoferowano Ci pomocy tego funkcjonariusza, możesz zapytać, czy jest taka możliwość, zwłaszcza jeśli obrażenia są poważne i istnieje prawdopodobieństwo, że ktoś zostanie oskarżony o popełnienie przestępstwa.

Policja opracowała wytyczne dotyczące kontaktów z rodziną, których powinna przestrzegać. Możesz przeczytać te wytyczne na stronie www.brake.org.uk/codes-and-standards

Pomoc dla ofiar przestępstwa

Policja, prokuratura i sądy są zobowiązane do przestrzegania pewnych standardów, których celem jest pomoc ofiarom przestępstw. Standardy te są zapisane w rządowych kodeksach postępowania.

Zgodnie z tymi kodeksami ważne jest, aby ofiary przestępstw:

- miały możliwość napisania oświadczenia ofiary (zob. str. 72)
- otrzymały pomoc w zrozumieniu, co się dzieje, np. czy ktoś został oskarżony o popełnienie przestępstwa, jakie są terminy rozpraw sądowych i co się stanie w sądzie
- były traktowane z szacunkiem i miały możliwość wypowiedzenia się w trakcie postępowania karnego
- otrzymały wsparcie w trakcie postępowania karnego, na przykład w przypadku uczestnictwa w rozprawie sądowej.

Jeśli istnieje prawdopodobieństwo, że ktoś może zostać oskarżony o popełnienie przestępstwa, kodeksy te są po to, aby Ci pomóc.

Więcej informacji można znaleźć w rządowych kodeksach postępowania na stronie www.brake.org.uk/codes-and-standards

Informowanie innych osób o wypadku i uzyskiwanie ich pomocy

Jeśli bliska Ci osoba przebywa w szpitalu, należy o tym poinformować np.:

- innych członków rodziny lub przyjaciół
- pracodawcę osoby poszkodowanej lub członków jej rodziny
- szkołę, do której uczęszcza poszkodowane dziecko lub dziecko, którego bliski doznał obrażeń
- specjalistycznego adwokata, który będzie Cię reprezentował (zob. str. 29)
- ubezpieczyciela komunikacyjnego, jeśli w wypadku brał udział pojazd (zob. str. 33)
- ubezpieczyciela domu, jeśli dom osoby poszkodowanej jest niezamieszany
- sąsiadów.

Możesz zdecydować się na samodzielne skontaktowanie się z tymi osobami lub poprosić kogoś, aby zrobił to w Twoim imieniu.

Jeśli nie możesz znaleźć czyichś danych kontaktowych, policja może być w stanie Ci pomóc.

Pewne codzienne obowiązki być może będą musiały zostać szybko przejęte przez kogoś innego, np. opieka nad dziećmi, osobami starszymi, zwierzętami domowymi lub majątkiem.

- Rodzina, przyjaciele i sąsiedzi mogą być w stanie pomóc.
- Może być również potrzebna pomoc ze strony opieki społecznej, służby zdrowia lub organizacji charytatywnych.

Jeśli potrzebujesz pomocy w znalezieniu usług odpowiadających Twoim potrzebom, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

Jeśli osoba poszkodowana jest przytomna i zdolna do podejmowania decyzji, powinna brać udział w podejmowaniu wszystkich decyzji praktycznych, które jej dotyczą.

SEKCJA 2

Szpital

Porady dla rodziny i przyjaciół

Dlaczego bliska osoba znajduje się w tym szpitalu?

Gdy ktoś dozna poważnych obrażeń w wypadku drogowym, służby ratownicze decydują, do którego szpitala przewieźć daną osobę.

W niektórych przypadkach nie jest to najbliższy szpital, ponieważ najlepszą opiekę zapewni placówka położona dalej. Osoba z bardzo poważnymi obrażeniami może zostać przewieziona do centrum urazowego. Jest to specjalistyczny szpital, który posiada środki niezbędne do leczenia ciężkich urazów.

Jeżeli wiesz coś ważnego na temat historii medycznej poszkodowanego, co może mieć wpływ na decyzje dotyczące opieki nad nim, jak najszybciej poinformuj o tym personel medyczny. Na przykład jeśli osoba poszkodowana na coś choruje, ma alergie lub przyjmuje leki.

Dlaczego bliska osoba znajduje się na tym oddziale?

Osoba poszkodowana może być objęta opieką na specjalistycznym oddziale, np. zajmującym się urazami mózgu lub kręgosłupa albo oparzeniami.

Niektóre osoby trafiają na oddział intensywnej opieki medycznej. Jest on przeznaczony dla pacjentów, którzy wymagają stałego, dokładnego monitorowania i pomocy w podtrzymywaniu funkcji życiowych, np. oddychania czy pracy serca. Oddziały te dysponują lekarzami specjalistami, lekami i sprzętem.

Oddział intensywnej opieki medycznej jest czasem nazywany oddziałem intensywnej terapii lub oddziałem opieki krytycznej.

Więcej informacji na temat oddziałów intensywnej opieki medycznej można znaleźć na stronie organizacji charytatywnej icusteps.org lub na stronie www.nhs.uk po wyszukaniu hasła „intensive care” (intensywna opieka).

Osoby poszkodowane w wypadkach drogowych mają czasem wiele urazów. W niektórych przypadkach od decyzji medycznej zależy, którymi urazami trzeba zająć się najpierw i gdzie to zrobić.

Czasami osoba poszkodowana może zostać przeniesiona do innego szpitala w zależności od tego, jakiej opieki potrzebuje w danym momencie.

Jeśli nie wiesz, dlaczego bliska osoba została przewieziona do konkretnego szpitala lub jego części, możesz poprosić o rozmowę z personelem szpitala.

Jaka opieka medyczna jest zapewniana bliskiej osobie?

Personel medyczny zrobi co w jego mocy, aby informować rodzinę, ale czasem trudno jest zrozumieć, na czym polega opieka medyczna, na przykład jeśli:

- obrażenia zagrażają życiu i pomoc medyczna musi zostać udzielona szybko
- osoba doznała więcej niż jednego obrażenia
- potrzeby medyczne osoby poszkodowanej szybko się zmieniają.

Pomocne może być zadanie tych pytań personelowi medycznemu:

- „Kiedy będzie dobry moment, aby ktoś wyjaśnił mi, co się dzieje?”
- „Nie rozumiem czegoś. Kiedy mogę z kimś porozmawiać?”
- „Wcześniej nie miałam(-em) pytań, ale teraz mam. Kiedy mogę je zadać?”

Pomocne może być zapisanie pytań, aby o nich nie zapomnieć.

Wyrażenie zgody na leczenie

Decyzje powinny być podejmowane za zgodą osoby poszkodowanej. Wymaga to jednak, aby dana osoba miała do tego zdolność. Chodzi tu o zdolność do rozumienia informacji, podejmowania świadomych decyzji i komunikowania ich.

Często zdarza się, że osoba ciężko ranna nie ma takiej zdolności. Może być nieprzytomna lub pod wpływem podawanych jej silnych leków. W takim przypadku decyzje podejmuje za nią personel medyczny.

Podejmując decyzję o leczeniu personel medyczny powinien uwzględnić:

- czego najprawdopodobniej chciałaby osoba poszkodowana
- czy leczenie można odłożyć do czasu uzyskania przez pacjenta zdolności do podjęcia samodzielnej decyzji.

Jeśli osoba poszkodowana nie jest w stanie tego zrobić, rodzina i przyjaciele mogą przekazać personelowi medycznemu poglądy i przekonania tej osoby. Jeżeli poszkodowany ma poniżej 16 lat, zgodę na leczenie może wyrazić jego rodzic lub opiekun, a w niektórych przypadkach samo dziecko.

Rozmowa z osobą poszkodowaną

Wypadek drogowy może nie tylko spowodować obrażenia fizyczne, ale także wstrząs psychiczny i cierpienie.

Jeśli osoba poszkodowana jest przytomna, a Ty ją odwiedzasz lub rozmawiasz z nią przez telefon, możesz:

- zapewnić ją, że jest bezpieczna i że otrzymuje odpowiednią pomoc medyczną
- wesprzeć ją, mówiąc, że Ci na niej zależy
- uspokoić ją, samemu/samej zachowując spokój
- udzielić jej informacji i pomóc zrozumieć, co się dzieje
- wysłuchać tego, co mówi, i pomóc jej uzyskać to, czego potrzebuje, np. wodę lub więcej środków przeciwbólowych.

Czasami nie można porozmawiać z osobą, która doznała poważnych obrażeń, ponieważ jest ona nieprzytomna, poddawana leczeniu lub z jakiegoś powodu nie można jej odwiedzać, np. z powodu zakażenia.

Troska o własne potrzeby

Radzenie sobie z pobytym bliskiej osoby w szpitalu może być bardzo trudne dla rodziny lub przyjaciół. Ty lub inne osoby możecie doznać znacznego szoku i cierpienia, a także doświadczać szeregu różnych emocji i reakcji. Każdy z nas reaguje inaczej w różnym czasie. Możesz odczuwać zmęczenie.

Ważne jest, aby dbać o swój dobrostan emocjonalny i fizyczny, a jeśli jest się członkiem rodziny, także o siebie nawzajem. Pamiętaj, aby:

- jeść regularnie, pić wodę lub kojące gorące napoje
- nie wycładzać się i spać, kiedy to możliwe
- szukać pomocy i wspierać się nawzajem.

Jeśli Ty również uczestniczyłeś(-eś) w wypadku i masz drobne obrażenia, ważne jest, aby je opatrzyć. Uzyskaj niezbędną pomoc medyczną.

Więcej informacji na temat dbania o siebie i swój dobrostan emocjonalny można znaleźć na str. 53.

Pomoc dla dzieci i rodzin

Jeśli dziecko jest ranne i przytomne albo jeśli członek jego rodziny lub bliski przyjaciel przebywa w szpitalu, ważne jest, aby zapewnić dziecku miłość i wsparcie, których potrzebuje.

Dzieci mają często takie same potrzeby jak dorośli. Muszą mieć wsparcie i spokój oraz czuć się bezpieczne, poinformowane i zaangażowane.

Udzielaj dzieciom szczerych, krótkich odpowiedzi, używając języka, który znają i mogą łatwo zrozumieć.

Staraj się nie przekazywać im zbyt wielu informacji naraz. Pozwól im zadawać pytania.

Organizacja charytatywna ICU Steps udostępnia książkę z zadaniami dla dzieci, które odwiedzają krewnego na oddziale intensywnej opieki medycznej. Aby ją pobrać, odwiedź stronę icusteps.org

Pomoc dla rodzin w chwili obecnej

Jeśli potrzebujesz wsparcia emocjonalnego dla rodziców, dzieci lub młodzieży, pomocy w zorganizowaniu opieki nad dziećmi lub w innych sprawach dotyczących rodziny, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

Możemy skontaktować Cię ze specjalistycznymi organizacjami, które wspierają rodziny.

Pomoc dla rodzin, które są również w żałobie

Niektóre dzieci i młode osoby, które doznały poważnych obrażeń w wyniku wypadku drogowego, straciły również kogoś bliskiego w tym samym wypadku. Jeśli tak się stało, Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych może pomóc w uzyskaniu specjalistycznego wsparcia i pomocy w związku z utratą kogoś bliskiego.

Długi pobyt w szpitalu

Niektóre osoby z poważnymi obrażeniami muszą pozostać w szpitalu znacznie dłużej niż inni. Może to być spowodowane tym, że:

- wymagają leczenia podtrzymującego życie, np. odżywiania przez sondę żołądkową, dializy wspomagającej pracę nerek lub respiratora wspomagającego oddychanie
- złożone obrażenia wymagają innego rodzaju stałej opieki medycznej, np. kilku operacji.

Długi pobyt w szpitalu może powodować dodatkowe wyzwania. Mogą to być m.in.:

- niepokój i niepewność co do stanu zdrowia bliskiej osoby
- problemy finansowe, na przykład jeśli ma to wpływ na dochody rodziny
- problemy w pracy lub w domu
- problemy z transportem, jeśli mieszkasz daleko od szpitala.

Jeśli dziecko lub młoda osoba przebywa w szpitalu przez dłuższy czas, edukacja może być kontynuowana podczas pobytu w szpitalu.

Biuro Porad i Kontakt z Pacjentami (Patient Advice and Liaison Service, PALS) oferuje poufne porady, wsparcie i informacje w sprawach związanych ze zdrowiem. Organizacja udostępnia w szpitalach punkt kontaktowy dla pacjentów, ich rodzin i opiekunów. Aby uzyskać więcej informacji, wejdź na stronę www.nhs.uk i wpisz hasło „patient advice” (porady dla pacjentów).

Niezależnie od wyzwań, przed jakimi stoisz, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych, aby uzyskać pomoc i wsparcie, a także znaleźć inne organizacje, które mogą udzielić Ci wsparcia w tym czasie.

Wypis ze szpitala i dalsze kroki

Wypis ze szpitala może być ważnym momentem. Niektóre osoby poszkodowane czeka szybki powrót do zdrowia. Dla innych przyszłość rysuje się jednak zupełnie inaczej. Dla niektórych osób poszkodowanych może to oznaczać życie z przewlekłym bólem, większą liczbę operacji, zabiegów lub terapii, niepełnosprawność, a także inne zmiany. Trudno jest przewidzieć wszystkie problemy, które mogą pojawić się w przyszłości.

Przed opuszczeniem szpitala pacjent powinien otrzymać kopię listu wypisowego. Jest to list do lekarza pierwszego kontaktu, który pomoże mu zrozumieć:

- odniesione obrażenia i przeprowadzone leczenie szpitalne
- jakie dalsze wizyty lekarskie są konieczne
- jakie leki zostały przepisane.

Przed opuszczeniem szpitala poproś o spotkanie z personelem medycznym, który pomoże Ci zrozumieć:

- treść listu wypisowego ze szpitala
- powody podawania leków i możliwe reakcje na nie
- jakie są cele przyszłych wizyt i co będzie się na nich działo
- możliwe długoterminowe skutki urazów
- organizację edukacji, jeśli szpital opuszcza dziecko lub osoba młoda
- co będzie się działo dalej, jak wspierać zdrowie i dobre samopoczucie osoby poszkodowanej oraz kto będzie udzielał takiej pomocy.

Jeśli nabyta została niepełnosprawność lub istnieje prawdopodobieństwo, że konieczna będzie dalsza opieka medyczna, szczególnie ważne jest, aby pacjent opuścił szpital ze świadomością dostępnej specjalistycznej opieki zdrowotnej lub społecznej oraz jak ją zorganizować.

Jeśli po wyjściu ze szpitala coś jest niezrozumiałe, umów się na wizytę u lekarza pierwszego kontaktu. Jako lokalny przedstawiciel służby zdrowia może on skontaktować się ze szpitalem, by uzyskać więcej informacji na temat dalszego leczenia i jego przyczyn. Może również zasięgnąć pomocy u innych pracowników służby zdrowia lub opieki społecznej.

Jeśli uważasz, że nie otrzymujesz potrzebnej Ci pomocy, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

SEKCJA 3

Fachowa pomoc prawna

Fachowa pomoc prawna

Ważne jest, aby jak najszybciej zasięgnąć fachowej pomocy prawnej. Na tej stronie wyjaśniamy, dlaczego i jak to zrobić.

Niektóre osoby poważnie ranne w wypadkach i ich rodziny mają znaczne potrzeby, które utrzymują się latami. Czasami nie wszystkie potrzeby da się rozpoznać w początkowym okresie.

Odszkodowanie może pomóc zaspokoić te potrzeby oraz wspierać dobrobyt i dobre samopoczucie w przyszłości.

Choć nie we wszystkich przypadkach jest to możliwe, można ubiegać się o odszkodowanie. Czasami można otrzymać duże kwoty pieniędzy. Aby dowiedzieć się, czy można wystąpić o odszkodowanie, oraz aby kontynuować postępowanie w jego sprawie, potrzebna jest fachowa pomoc prawna.

Warto wiedzieć, że:

- należy **jak najszybciej** skonsultować się z adwokatem specjalizującym się w obrażeniach cielesnych, który ma doświadczenie w sprawach związanych z poważnymi wypadkami drogowymi, aby dowiedzieć się, czy możliwe jest wystąpienie z roszczeniem o odszkodowanie
- o wiele lepiej jest skorzystać z usług adwokata, który specjalizuje się w odszkodowaniach, niż z adwokata, z którego usług już korzystasz lub który ma siedzibę w pobliżu Twojego miejsca zamieszkania, a nie jest ekspertem w roszczeniach odszkodowawczych
- roszczenie odszkodowawcze nie wymaga uznania kogoś za winnego popełnienia przestępstwa
- wstępna konsultacja z adwokatem powinna być **bezpłatna**
- nawet jeśli nie masz środków na opłacenie adwokata, często możliwe jest dochodzenie roszczeń, jeśli masz uzasadnione podstawy prawne.

Jeśli możliwe jest ubieganie się o roszczenie odszkodowawcze, wczesne wynajęcie wyspecjalizowanego adwokata oznacza, że może on:

- przystąpić do pracy, by zebrać dowody od policji i personelu medycznego
- pomóc w przygotowaniu oświadczeń ofiar (zob. str. 72)
- dochodzić roszczenia z największą szansą na uzyskanie jak największej kwoty pieniężnej
- pomóc w szybkim uzyskaniu potrzebnego wsparcia (np. opieki, rehabilitacji, sprzętu i zakwaterowania)
- ubiegać się o wcześniejsze wypłaty odszkodowania, jeśli istnieją koszty, które muszą zostać szybko pokryte (np. w celu dostosowania miejsca zamieszkania do nabytej niepełnosprawności lub w celu zapewnienia opieki medycznej dostępnej tylko prywatnie)
- pomóc Ci także w innych sprawach, na przykład w zrozumieniu, co dzieje się w trakcie dochodzenia policyjnego, postępowania karnego i ewentualnych spraw sądowych, a także w zrozumieniu zainteresowania mediów Twoją sprawą.

Jak znaleźć wyspecjalizowanego adwokata?

Aby znaleźć adwokata, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych lub wejdź na stronę www.brake.org.uk/legal, gdzie znajdziesz dane wyspecjalizowanych adwokatów, którzy współpracują również z Brake.

Informacje o innych organizacjach zrzeszających renomowanych adwokatów można też znaleźć na stronie www.brake.org.uk/orgs

Więcej informacji o odszkodowaniach można znaleźć na str. 99.

SEKCJA 4

Pojazdy, ubezpieczenie i wizyta na miejscu wypadku

Pojazdy, ubezpieczenie i wizyta na miejscu wypadku

Pojazdy uczestniczące w wypadku mogły zostać zabrane przez policję. Policja robi to w przypadku konieczności zbadania pojazdu. Policja może powiedzieć Ci, gdzie jest przechowywany pojazd i co się z nim dzieje. Więcej informacji na temat policyjnych dochodzeń w sprawie pojazdów można znaleźć na str. 68.

Możesz zapłacić za niezależne badanie pojazdu, jeśli Ty lub Twój adwokat (zob. str. 29) uznacie, że jest ono potrzebne. Instytut Inspektorów ds. Wypadków Drogowych (Institute of Traffic Accident Investigators, ITAI) może pomóc w znalezieniu inspektora ds. wypadków drogowych, który przeprowadzi niezależne badanie pojazdu. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.itai.org. Policja może pobrać opłatę za przechowanie pojazdu w celu przeprowadzenia niezależnego badania.

Rozmowy z ubezpieczycielem komunikacyjnym

Jeśli sprawa dotyczy Twojego pojazdu, konieczne będzie poinformowanie ubezpieczyciela komunikacyjnego. Policja może podać podstawowe informacje potrzebne ubezpieczycielowi, takie jak dane innego kierowcy. Nie musisz mówić ubezpieczycielowi, co się wydarzyło. Wystarczy, że powiesz, że policja prowadzi dochodzenie w sprawie wypadku drogowego.

Ubezpieczyciel może zaoferować pomoc adwokata. To od Ciebie zależy, czy wybierzesz tego, czy innego adwokata. Ważne jest, aby skorzystać z pomocy specjalisty (zob. str. 30).

Odwiedziny miejsca wypadku

Jeśli nie brałaś(-eś) udziału w wypadku, możesz chcieć odwiedzić miejsce, w którym się on wydarzył, ale nie musisz tego robić. Niektórzy chcą odwiedzić takie miejsce, aby lepiej zrozumieć, co się wydarzyło. Inni nie czują takiej potrzeby.

Jeśli chcesz odwiedzić to miejsce, osoba kontaktowa z policji (zob. str. 15) może pomóc Ci poznać dokładną lokalizację i ewentualne zagrożenia, takie jak brak ścieżek dla pieszych lub szybki ruch na drodze. Może również Ci towarzyszyć, aby zapewnić Ci bezpieczeństwo i odpowiedzieć na pytania.

SEKCJA 5

Zainteresowanie mediów

Zainteresowanie mediów

Dziennikarze z gazet, mediów internetowych, programów radiowych lub telewizyjnych często chcą relacjonować wypadki i sprawy sądowe. Nie możesz powstrzymać mediów przed informowaniem o Twojej sprawie ani przed publikowaniem Twojego nazwiska lub miejsca pochodzenia. Dziennikarze mogą publikować lub nadawać reportaże o Twojej sprawie bez rozmowy z Tobą, mogą też do Ciebie zadzwonić, zapukać do Twoich drzwi lub podejść do Ciebie podczas rozprawy sądowej, prosząc o komentarz. Mogą poprosić o przeprowadzenie z Tobą wywiadu lub zrobienie Ci zdjęcia.

Mogą poprosić o zdjęcia lub filmy wideo przedstawiające osobę poszkodowaną przed doznaniem obrażeń lub po nim. Dziennikarze mogą również szukać w mediach społecznościowych zdjęć lub informacji, które mogą wykorzystać w swoim artykule.

Każdy inaczej reaguje na zainteresowanie mediów. Może Ci się to nie podobać albo możesz czuć wdzięczność za obecność sprawy w mediach lub rozczarowanie, że jest relacjonowana w niewystarczający sposób. To od Ciebie zależy, czy będziesz rozmawiać z dziennikarzami, czy nie.

Możesz zdecydować się na rozmowę z dziennikarzami, aby zwiększyć świadomość w zakresie bezpieczeństwa drogowego lub pomóc w znalezieniu świadków wypadku. Może się okazać, że wolisz rozmawiać z niektórymi dziennikarzami, a z innymi nie. Możesz zdecydować, że nie będziesz rozmawiać z dziennikarzami z powodów osobistych.

Jeśli dziennikarze się z Tobą nie skontaktowali, a chcesz, aby o Twojej sprawie mówiono w mediach, możesz się z nimi skontaktować. Możesz zadzwonić, wysłać wiadomość e-mail lub napisać list do dziennikarzy. W kontaktach z dziennikarzami może Ci pomóc także Twój adwokat lub policja.

Zapytaj swoją osobę kontaktową z policji (zob. str. 15) lub adwokata (zob. str. 29), czy jest coś, o czym nie należy rozmawiać z dziennikarzami. Jeśli ktoś jest oskarżony o spowodowanie wypadku drogowego, ważne jest, aby nie mówić nic, co mogłoby spowodować problemy w dochodzeniu policyjnym, procesie karnym lub roszczeniu o odszkodowanie.

Pomoc ze strony policji w kontaktach z mediami

Policja może pomóc w zarządzaniu kontaktem z mediami, szczególnie w pierwszych dniach po wypadku lub w trakcie postępowania sądowego.

Jeśli oprócz poważnych obrażeń ktoś poniósł też śmierć w wypadku, policja powinna pomóc Ci w opracowaniu tzw. strategii medialnej, która uwzględni Twoje poglądy na temat relacji z mediami.

Policja często udostępnia mediom własne oświadczenia o wypadkach i wynikających z nich sprawach sądowych i może Ci je przekazać. Osoba kontaktowa z policji powinna mieć możliwość przekazania mediom dowolnego pisemnego oświadczenia, zdjęcia, które ma zostać opublikowane, lub domowego nagrania wideo, które ma zostać wyemitowane.

Pomoc adwokata w kontaktach z mediami

Jeśli Twój adwokat dochodzi roszczeń o odszkodowanie (zob. str. 99), możesz poprosić go o kontaktowanie się z mediami w Twoim imieniu. Adwokat może pomóc w sporządzeniu oświadczeń, przygotowaniu zdjęć oraz wyjaśnieniu, co można, a czego nie można powiedzieć i dlaczego.

Zdjęcia i nagrania wideo

Zdarza się, że rodziny poszkodowanych w wypadkach przekazują mediom zdjęcie rannej bliskiej osoby lub zdjęcie przedstawiające ją w szpitalu. Robią to w ramach apelu do świadków lub w celu pokazania przerażających konsekwencji wypadków drogowych. Wybór należy do rodziny. W przypadku bardziej drastycznego zdjęcia możesz poprosić media o wykorzystanie go tylko raz i w określonym celu wraz z konkretnym komentarzem, a następnie poprosić o niewykorzystywanie tego zdjęcia ponownie.

Jeśli chcesz, aby zdjęcie zostało wykorzystane tylko jeden raz, uzgodnij to z dziennikarzem, który się z Tobą kontaktuje, zanim zdjęcie zostanie wykorzystane. Dobrym pomysłem jest uzyskanie potwierdzenia tego porozumienia. Możesz poprosić dziennikarza, aby wysłał Ci wiadomość e-mail z potwierdzeniem, lub zapytaj, czy możesz nagrać jego ustną zgodę za pomocą telefonu.

Możesz udostępnić zdjęcie tylko jednemu dziennikarzowi lub wielu dziennikarzom. Osoba kontaktowa z policji może Ci w tym pomóc.

Zaleca się, aby nie przekazywać mediom oryginalnych zdjęć ani domowych nagrań wideo na wypadek ich utraty. Jeśli to możliwe, lepiej jest przekazać mediom kopię cyfrową.

Wywiad z dziennikarzem

Rozmowa z dziennikarzem może być trudna, zwłaszcza jeśli jest to obca osoba, która chce rozmawiać o Twoich uczuciach. Szczególnie trudne może być udzielanie wywiadów, które są transmitowane przez radio lub telewizję.

Jeśli zdecydujesz się na rozmowę z dziennikarzem, warto wcześniej zapytać, jakie pytania chce zadać, i zastanowić się, co chcesz powiedzieć. Jeśli udzielasz wywiadu w stacji radiowej lub telewizyjnej, możesz poprosić o wsparcie przyjaciela lub, jeśli wolisz, o przeprowadzenie wywiadu w swoim domu.

Zgłaszanie uwag lub skarg dotyczących mediów

Jeśli nie podoba Ci się zachowanie dziennikarza lub uważasz, że opublikował lub wyemitował coś, co jest nieprawdziwe lub nieuczciwe, możesz złożyć skargę do danej stacji lub redakcji, postępując zgodnie z opublikowaną przez nią procedurą składania skarg. Czasami media oferują wydrukowanie lub wyemitowanie przeprosin. Gazeta lub czasopismo może zaoferować wydrukowanie napisanego przez Ciebie listu.

Media często podpisują kodeksy postępowania, które zobowiązują je do poszanowania prywatności i uczuć ofiar. Możesz przeczytać te kodeksy na stronie www.brake.org.uk/codes-and-standards

Jeśli uważasz, że dziennikarz Cię nęka, skontaktuj się z infolinią Niezależnej Organizacji Standardów Prasowych (Independent Press Standards Organisation, IPSO) pod numerem telefonu **07799 903 929.**

Aby złożyć skargę dotyczącą audycji, wejdź na stronę www.ofcom.org.uk lub zadzwoń pod numer **0300 123 3333.**

Korzystanie z mediów społecznościowych

Komunikowanie się z przyjaciółmi, rodziną i współpracownikami za pośrednictwem mediów społecznościowych (takich jak Facebook czy Twitter) jest ważną częścią życia wielu ludzi. W tym czasie korzystanie z mediów społecznościowych może przynieść Ci pocieszenie i wsparcie.

Ważne jest, aby nie publikować na stronach internetowych komentarzy, które mogłyby spowodować problemy w dochodzeniu policyjnym, procesie karnym lub roszczeniu o odszkodowanie. Jeśli chcesz rozmawiać o takich sprawach z bliskimi Ci osobami, najbezpieczniej jest to robić wyłącznie za pośrednictwem prywatnych wiadomości lub poczty elektronicznej.

Istnieją strony internetowe, które zachęcają ludzi do wyrażania swoich poglądów na forach publicznych (np. w serwisach informacyjnych). Fora te często zawierają różnorodne poglądy. Część z nich może nie być sformułowana w sposób delikatny ani sprawiedliwy. Mogą one zawierać nieprawidłowe informacje.

Kierowca, który spowodował wypadek, może również publikować na swoich kontach w mediach społecznościowych posty, które mogą być dla Ciebie przykre. Dla własnego dobrego samopoczucia lepiej unikać stron, które mogą zawierać niedelikatne wpisy lub nieprawdziwe informacje, i odwiedzać tylko te miejsca w Internecie, w których czujesz się bezpiecznie, otrzymujesz wsparcie i możesz zaufać temu, co czytasz.

Jeśli doświadczasz prześladowania w sieci, np. ktoś grozi, że wyrzędzi Ci krzywdę fizyczną, skontaktuj się z policją.

SEKCJA 6

Rehabilitacja i niepełnosprawność

Rehabilitacja i niepełnosprawność

Wiele osób, które doznały poważnych obrażeń, potrzebuje złożonej i ciągłej pomocy w powrocie do zdrowia po doznanych urazach lub w przystosowaniu się do życia z bieżącymi problemami medycznymi lub z nabytymi niepełnosprawnościami. Specjaliści medyczni nazywają to rehabilitacją.

Po poważnym urazie rehabilitacja może trwać miesiące lub lata. Może to obejmować opiekę w szpitalu lub innych specjalistycznych ośrodkach medycznych. Może to być opieka w domu, w szkole lub w miejscu pracy.

Czasami nie da się przewidzieć wszystkich rodzajów opieki, które mogą być potrzebne w przyszłości. Plan rehabilitacji może z czasem wymagać zmian.

Jeśli ubiegasz się o odszkodowanie, może ono pomóc w uzyskaniu dostępu do dodatkowego leczenia i innych rodzajów pomocy w celu umożliwienia jak najlepszej rehabilitacji. Może to obejmować zatrudnienie profesjonalnego koordynatora opieki, który pomoże w stworzeniu planu odpowiadającego Twoim potrzebom. Porozmawiaj o tym ze swoim adwokatem (zob. str. 99).

Leczenie po poważnych urazach

Specjaliści, którzy mogą prowadzić leczenie, to:

Chirurdzy. Niektóre osoby poszkodowane w wypadkach drogowych wymagają przeprowadzenia jednej lub kilku operacji w krótkim lub dłuższym okresie w celu leczenia urazów.

Fizjoterapeuci stosują m.in. terapię ułożeniową i ćwiczenia, aby poprawić lub przywrócić, jeśli to możliwe, sprawność ruchową i samodzielność pacjenta.

Po urazie głowy **psychologowie kliniczni i neuropsychologowie** oceniają potrzeby osoby poszkodowanej i prowadzą terapię. Mogą oceniać pamięć, koncentrację i zdolność podejmowania decyzji. Mogą również ocenić zmiany w zachowaniu oraz to, czy osoba poszkodowana ma trudności z przystosowaniem się do skutków swoich obrażeń.

Logopedzi pracują nad poprawą umiejętności komunikacyjnych poszkodowanej osoby. Może to obejmować rozumienie i używanie zarówno języka pisanego, jak i mówionego oraz poprawę wyraźności mowy. Mogą oni również pomóc osobom, które mają trudności z przełykaniem.

Terapeuci zajęciowi pomagają poszkodowanym osobom w pokonywaniu trudności, aby umożliwić im wykonywanie codziennych zadań lub zawodów. Mogą oni pomóc w zwiększeniu samodzielności, podjęciu pracy lub aktywności w czasie wolnym.

Lista organizacji, które udzielają informacji na temat leczenia po poważnych urazach, znajduje się na stronie www.brake.org.uk/orgs

W domu

Terapeuci zajęciowi oceniają poziom funkcjonowania fizycznego osoby poszkodowanej i opracowują program, który pomoże jej odzyskać jak największą niezależność i powrócić do wcześniejszego stylu życia w możliwym stopniu.

Program ten zależy od zakresu obrażeń i wynikającej z nich niepełnosprawności, od tego, czy osoba poszkodowana mieszka z kimś innym, czy sama, oraz od jej miejsca zamieszkania.

Na przykład jeśli w wyniku urazów dana osoba ma problemy z poruszaniem się, konieczne może być zamontowanie podjazdów lub szerszych drzwi.

Osoba powracająca do zdrowia lub trwale niepełnosprawna może również potrzebować opiekuna lub całodobowej pomocy członka rodziny, co umożliwi jej dalsze funkcjonowanie w domu.

Terapeuci zajęciowi mogą również udzielać informacji i wsparcia opiekunom.

Dla niektórych poszkodowanych osób powrót do domu jest niemożliwy i muszą one zamieszkać w innym miejscu, które zapewni im najlepszą, specjalistyczną opiekę, zarówno krótko-, jak i długoterminową.

W pracy

Osoby niepełnosprawne, które uległy wypadkowi, a wcześniej pracowały, mogą mieć możliwość powrotu do poprzedniej pracy.

Agencje pracy zatrudniają doradców, którzy specjalizują się w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami. Agencje mogą udzielić informacji o różnych programach pomagających osobom z niepełnosprawnościami w powrocie do pracy, w tym o programach finansujących szkolenia lub zmiany w miejscu pracy, które umożliwiają osobie z niepełnosprawnością podjęcie zatrudnienia.

Utrata zarobków może zostać uwzględniona w dowolnym roszczeniu prawnym o odszkodowanie (zob. str. 99).

W szkole

Jeśli poszkodowana osoba to dziecko lub młoda osoba, może potrzebować dodatkowego wsparcia, aby kontynuować naukę. Zapewni je szkoła lub przedszkole, a jeśli dziecko lub młoda osoba nie uczęszcza do szkoły lub przedszkola – lokalne władze samorządowe.

Dziecko lub młoda osoba może otrzymać pomoc w związku ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi lub niepełnosprawnościami (special educational needs or disabilities, SEND). Wsparcie to może być udzielane w szkole, np. w formie terapii logopedycznej.

Jeśli dziecko lub młoda osoba ma bardziej złożone potrzeby, mogą one zostać uwzględnione w planie edukacji, zdrowia i opieki (Education, Health and Care Plan, EHCP).

Aby dowiedzieć się więcej na temat wsparcia, jakie muszą zapewnić szkoły i samorządy lokalne, wejdź na stronę www.gov.uk i wpisz hasło „illness and your child's education” (choroba a edukacja dziecka).

Transport

Aby dowiedzieć się, jakie usługi transportowe są dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, skontaktuj się z władzami lokalnymi i operatorami transportu publicznego. W niektórych regionach kursują minibusy przeznaczone specjalnie dla osób z niepełnosprawnościami. Jeśli potrzebujesz pomocy w znalezieniu usług transportowych, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

Jeśli osoba poszkodowana chce prowadzić samochód, ważne jest, aby poinformować Agencję Rejestracji Kierowców i Pojazdów (Driver and Vehicle Licensing Agency, DVLA) o wszelkich urazach, które mogą mieć wpływ na prowadzenie pojazdu. Obejmuje to uszkodzenia kończyn, zaburzenia widzenia i urazy głowy, które wymagały leczenia w szpitalu przez okres dłuższy niż jeden dzień. DVLA zleci sprawdzenie zdolności do kierowania pojazdem lekarzowi pierwszego kontaktu lub konsultantowi szpitalnemu. Aby uzyskać więcej informacji, wejdź na stronę www.gov.uk i wpisz hasło „contact DVLA” (kontakt z DVLA).

Ośrodki ds. mobilności mogą ocenić umiejętności prowadzenia pojazdów i kwalifikować do posiadania prawa jazdy. Doradzają także w przypadku konieczności dostosowania pojazdu do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. Odwiedź stronę www.drivingmobility.org.uk

Wsparcie dla rodziny i przyjaciół

Przystosowanie się do nowego stylu życia może zająć wiele czasu nie tylko osobie z problemami zdrowotnymi lub nową niepełnosprawnością, ale także jej najbliższej rodzinie i przyjaciołom. Może to być wyczerpujące fizycznie i emocjonalnie.

Ważne jest, aby osoby wspierające osoby poszkodowane lub niepełnosprawne otrzymywały potrzebne im wsparcie. Jeśli opiekujesz się osobą poszkodowaną lub niepełnosprawną, skontaktuj się z lokalnym oddziałem opieki społecznej w celu oceny potrzeb. Jeśli pracujesz, powiedz pracodawcy o swoich obowiązkach opiekuna i zapytaj o możliwość wprowadzenia elastycznego czasu pracy.

Rodzina, przyjaciele i sąsiedzi mogą chcieć pomóc. Nie wstydź się prosić o pomoc. W takiej sytuacji uzyskiwanie pomocy od innych jest normalne.

Carers UK to organizacja charytatywna wspierająca opiekunów. Wejdź na stronę www.carersuk.org

Więcej pomocy i porad

Fundacje i organizacje charytatywne zajmujące się osobami niepełnosprawnymi oferują wiele innych form pomocy i porad dla osób radzących sobie z niepełnosprawnością.

Listę organizacji wspierających osoby z niepełnosprawnościami można znaleźć na stronie www.brake.org.uk/orgs

SEKCJA 7

Radzenie sobie z szokiem i emocjami oraz uzyskiwanie wsparcia

---

Radzenie sobie z szokiem i emocjami oraz uzyskiwanie wsparcia

Niezależnie od tego, czy to Ty jesteś osobą poszkodowaną, czy też poszkodowana została bliska Ci osoba, możesz doznać szoku i innych reakcji emocjonalnych. W tej sekcji opisano typowe reakcje oraz sposoby pomocy sobie i innym. Ty lub inne osoby z Twojego otoczenia możecie doświadczać niektórych lub wszystkich tych reakcji, a także innych.

Szok po tym, co się wydarzyło

Reakcje szokowe mogą być silne, przytłaczające i przerażające. Osoby w szoku mogą zamilknąć, krzyczeć, jęczeć lub jękać się. Mogą się trząść lub mieć trudności z poruszaniem się. Mogą odczuwać różnego rodzaju podwyższone emocje, być nerwowe i odczuwać niepokój spowodowany głośnymi dźwiękami.

Osoby w szoku mogą mieć trudności z koncentracją lub wykonywaniem normalnych czynności. Może to być frustrujące i denerwujące. Zrozumienie, że te rzeczy dzieją się z powodu szoku, może pomóc w radzeniu sobie z nim.

W przypadku wstrząsu ważne jest przebywanie w bezpiecznym i ciepłym miejscu, nawadnianie organizmu (wodą lub ciepłymi napojami) oraz towarzystwo innych osób. Ważne jest, aby robić tylko jedną rzecz naraz. W przypadku szoku ważne jest, aby nie prowadzić samochodu, nie robić niczego innego, co wymaga koncentracji i wiąże się z ryzykiem, ani nie podejmować poważnych decyzji, których później można żałować.

Ataki paniki

U niektórych osób wysoki poziom niepokoju wywołuje panikę. Jeśli ktoś cierpi na ataki paniki, ważne jest, aby przebywał w bezpiecznym miejscu, w towarzystwie osób, które rozumieją, co się stało, i mogą udzielić wsparcia.

To ćwiczenie oddechowe może pomóc osobie, która ma atak paniki, pod warunkiem, że jej płuca mają normalną pojemność.

- Weź powolny, głęboki wdech przez nos
- Wstrzymaj oddech, licząc do pięciu
- Powoli wypuść powietrze przez usta
- Wstrzymaj oddech, licząc do pięciu
- Powtarzaj przez kilka minut.

Wzajemne wsparcie rodziny

Jeśli ktoś z Twojej rodziny został poszkodowany, warto pamiętać, że różni członkowie rodziny mogą reagować w różny sposób i w różnym czasie.

Postaraj się zaakceptować reakcję drugiej osoby, nawet jeśli zachowuje się w sposób, który wydaje się trudny do zrozumienia lub którego nikt normalnie by się od niej nie spodziewał.

Rodziny powinny oferować wsparcie dzieciom i młodzieży. Dzieci, tak jak wszyscy, potrzebują czuć się kochane, być informowane o tym, co się dzieje w sposób dla nich zrozumiały, oraz mieć poczucie, że ich reakcje są akceptowane.

Każda reakcja jest w tym czasie normalna.

Czasami rodzina i przyjaciele mają trudności z dzieleniem się swoimi przemyśleniami, ponieważ starają się być silni lub robią to z innych powodów.

Aby uzyskać pomoc w znalezieniu wsparcia dla rodzin, w tym dzieci i młodzieży, zadzwoń do Krajowego Biura Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

Pomoc ze strony przyjaciół i znajomych

Zwrócenie się o pomoc do innych osób, które znasz, jest w tym czasie normalne i przydatne. Mogą to być przyjaciele, sąsiedzi lub inne osoby ze społeczności, np. z kościoła lub klubu, do którego należysz. Ważne jest, aby zwrócić się do innych i poprosić o wsparcie. Ktoś może chcieć pomóc, ale nie wie, że jest potrzebny lub jak to zrobić.

Nawet drobne rzeczy, takie jak cotygodniowa rozmowa telefoniczna, mogą okazać się bardzo pomocne.

Pomocna może być również rozmowa z pracodawcą lub szkołą, do której uczęszcza dziecko, aby zapewnić mu wsparcie emocjonalne.

Pomoc poufna

Powszechna jest potrzeba poufnej rozmowy o swoim samopoczuciu, zwłaszcza jeśli próbuje się wspierać innych lub ma się poczucie, że z bliskimi osobami nie można otwarcie porozmawiać.

Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych może pomóc Ci w radzeniu sobie z problemami i uzyskaniu dalszej pomocy. Jeśli potrzebujesz pilnie z kimś porozmawiać, możesz skontaktować się z organizacją Samaritans pod numerem telefonu 116 123 o każdej porze dnia i nocy.

Niektóre powszechne odczucia i reakcje

Nie mogę uwierzyć, że to się stało. Gdyby tylko...

Niektórzy czują się oszołomieni. Może być trudno uwierzyć, że wypadek miał miejsce.

Często zastanawiamy się nad okolicznościami, które doprowadziły do wypadku, i nad tym, czy ktoś mógł coś zrobić, aby do niego nie doszło. Można mieć poczucie niesprawiedliwości. „Gdyby tylko...” to szczególnie bolesny proces myślowy.

Może to być szczególnie trudne do zniesienia w nocy, gdy jesteśmy zmęczeni, przebywamy sami lub gdy inni śpią. Po przebudzeniu może być nam przykro, gdy po raz kolejny uświadamiamy sobie, że wypadek się wydarzył. Może to być kolejnym szokiem.

Lęk lub niepokój

W takiej sytuacji powszechne jest uczucie lęku lub niepokoju. Możesz martwić się o bezpieczeństwo swoje lub bliskich, zwłaszcza na drodze, ale też ogólnie. Możesz bać się tego, co przyniesie przyszłość.

Stres, który wcześniej był częścią codzienności, może być trudniejszy do zniesienia. Można się denerwować zarówno z powodu małych, jak i dużych rzeczy. Można odczuwać napięcie, rozdrażnienie lub niepokój. Może się też zdarzyć, że będziesz zapominać pewnych rzeczy.

Traktuj się wyrozumiale. Daj sobie czas i przestrzeń, na które zasługujesz. Zastanów się, co pomaga Ci się uspokoić, i rób to. Na przykład słuchaj muzyki.

Złość

Powszechne jest uczucie gniewu, gdy ktoś ponosi odpowiedzialność za wypadek. Powszechne jest też odczuwanie złości na społeczeństwo, jeśli ma się wrażenie, że bezpieczeństwo ruchu drogowego nie jest traktowane wystarczająco poważnie. Powszechne jest także uczucie złości na innych ludzi, którzy mówią niestosowne rzeczy lub nie oferują pomocy w tym czasie. Możesz mieć poczucie, że nikt Cię nie rozumie. Złość może być szczególnie trudna do zniesienia, jeśli nie jesteśmy przyzwyczajeni do jej odczuwania.

Niektórzy czują się niestabilni emocjonalnie lub mają wrażenie, że nie kontrolują swoich emocji. Pomocne może być pamiętanie, że reakcje emocjonalne są normalne, a niektóre dni mogą być mniej trudne od innych.

Niezrozumienie ze strony innych

Możesz czuć się niepewnie. Mówienie o tym, co się przeżywa, może wydawać się trudne, zwłaszcza jeśli obawiasz się dociekliwych pytań i stwierdzeń lub tego, że ktoś sprawi Ci przykrość w inny sposób.

Możesz mieć wrażenie, że ludzie o dobrych intencjach nie słuchają Cię wystarczająco uważnie lub mówią rzeczy, które mogą wydawać się niestosowne, takie jak „będzie dobrze” lub „to straszne”. Mogą opowiadać o swoich lub cudzych urazach lub chorobach, kiedy nie chcesz słuchać historii innych osób lub uważasz, że ich historia różni się od Twojej sytuacji. To zrozumiałe, że takie rzeczy mogą być przykre.

Możesz pokazać innym ten poradnik, aby pomóc im lepiej troszczyć się o Twoje potrzeby i bardziej uważać na to, co mówią i jak oferują pomoc.

Jeśli czujesz, że ktoś nie jest dla Ciebie wsparciem, najłatwiej będzie Ci taktownie wyłączyć się z rozmowy, która Cię denerwuje, i poszukać wsparcia gdzie indziej.

Poczucie ignorowania

Możesz mieć poczucie, że Twoje potrzeby emocjonalne nie są zaspokajane. Może to być bolesne. To tak, jakby ludzie nie dostrzegali Twojej potrzeby uzyskania pomocy lub Cię odrzucali. Możesz mieć wrażenie, że inne osoby poszkodowane w wypadku otrzymują niesprawiedliwie więcej wsparcia emocjonalnego lub praktycznego niż Ty.

Jeśli ktoś Cię ignoruje, może to wynikać z obawy, że powie coś niewłaściwego, z tego, że nie wie, że może pomóc lub jak zapewnić pomoc. Niektórzy mogą nie wiedzieć, co się stało.

Należałoby zrobić więcej, aby pomóc

Niektórzy mają poczucie niesprawiedliwości. Na przykład mają wrażenie, że nie zapewnia im się wystarczającego wsparcia medycznego lub socjalnego, że sprawca przestępstwa drogowego nie został wystarczająco ukarany lub że władze nie zajmują się problemem bezpieczeństwa na drodze.

Dla niektórych osób pomocne jest przyłączenie się do organizacji charytatywnej działającej na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego, takiej jak Brake, lub organizacji reprezentującej prawa osób, które doznały szczególnych obrażeń.

Listę organizacji wspierających osoby poszkodowane w wypadkach drogowych można znaleźć na stronie www.brake.org.uk/orgs

Sen, sny i koszmary nocne

Powszechne są trudności z zasypianiem lub budzeniem się w nocy. Niektórzy mają wyraziste sny lub koszmary, ponieważ ich myśli pracują na najwyższych obrotach.

Po przebudzeniu mogą pojawić się niepokojące uczucia, zwłaszcza jeśli zrywasz się w nocy.

Brak snu i koszmary mogą prowadzić do wyczerpania fizycznego, a w takim stanie może być trudniej radzić sobie z emocjami. Staraj się spać, kiedy tylko możesz, nawet jeśli oznacza to drzemki w czasie, kiedy normalnie nie śpisz.

Inne objawy fizyczne

Wstrząsająca i niepokojąca sytuacja oprócz obrażeń może spowodować intensywne i długotrwałe napięcie.

Normalnym zjawiskiem jest występowanie sporadycznych lub częstych objawów fizycznych.

- Poziom energii może być bardzo zmienny.
- Często występuje kołatanie serca, uczucie omdlenia lub zawroty głowy, nadmierne pocenie się, drżenie i uczucie dławienia.
- Mięśnie mogą się napinać, powodując bóle, np. głowy.
- Mogą wystąpić problemy trawienne.
- Kobiety mogą odczuwać wzmożony ból podczas menstruacji.

Objawy fizyczne spowodowane zaburzeniami emocjonalnymi są bolesne i przykre, ale z czasem powinny zanikać i ustępować. Jeśli masz obawy, porozmawiaj z lekarzem pierwszego kontaktu.

Używki

Niektórzy ludzie w obliczu szoku lub niepokojącej sytuacji chcą sięgnąć po używki takie jak alkohol, papierosy lub narkotyki. Może to zaszkodzić zdrowiu psychicznemu i fizycznemu i nie jest pomocnym sposobem radzenia sobie z emocjami.

Trudniej jest rozpoznać uczucia i reakcje fizyczne, by sobie z nimi poradzić, jeśli są one maskowane przez działanie używek.

Desperacja lub myśli samobójcze

Czasem wszystko może wydawać się ponure lub zbyt trudne do zniesienia. Dla niektórych osób może to być przelotna myśl, która pojawia się i znika. Dla innych może to być długotrwałe poczucie rozpaczki lub desperacji, które może prowadzić do wrażenia, że przyszłość jest zbyt trudna, by stawić jej czoła. Może to prowadzić do myśli samobójczych.

Kiedy jest się w rozpaczki lub ma się myśli samobójcze, trudno jest sobie wyobrazić, że można czuć się inaczej. Pomocna może być świadomość, że wiele osób, które doświadczyły rozpaczki i myśli samobójczych, z czasem poczuło się lepiej i teraz żyje pełnią życia.

Wiele z tych osób otrzymało pomoc od innych.

Zwróć się o pomoc.

Prośenie o pomoc, której potrzebujesz, jest oznaką siły, a nie słabości.

- **Powiedz zaufanym osobom, jak się czujesz**
- **Poproś jedną lub kilka osób o uważną opiekę nad Tobą**
- **Na tych stronach można przeczytać porady dotyczące uzyskania pomocy w zakresie zdrowia psychicznego**
- **Możesz skontaktować się z organizacją Samaritans pod numerem telefonu 116 123 o każdej porze dnia i nocy.**

Pomoc w zakresie zdrowia psychicznego

Osoby, które uważają, że mogą mieć problemy ze zdrowiem psychicznym, powinny zasięgnąć porady i uzyskać diagnozę, co pozwoli im uzyskać pomoc. Szukanie pomocy nie jest oznaką porażki, a wręcz przeciwnie – jest bardzo ważne.

Może zostać zdiagnozowany u Ciebie stan lękowy lub depresja. Czasami u osób, które ucierpiały w wypadku, diagnozuje się zespół stresu pourazowego (PTSD).

Może Ci zostać zaproponowana terapia prowadzona przez specjalistę, co jest zupełnie normalne. Terapia często opiera się na rozmowie. Czasami oferowane są także inne rodzaje leczenia, np. farmakologiczne.

Kiedy i jak szukać pomocy w ocenie stanu zdrowia psychicznego

Jeśli od wypadku minął miesiąc lub więcej, należy zwrócić się o ocenę stanu zdrowia psychicznego, jeśli:

- Twoje reakcje na wstrząs są takie same lub nasilają się
- pojawiają się nowe, niepokojące reakcje
- występują retrospekcje lub koszmary nocne dotyczące tego, co się wydarzyło lub mogło się wydarzyć, naprawdę lub w wyobraźni
- czujesz odrętwienie, nie jesteś w stanie odczuwać niczego pozytywnego lub masz depresję
- odczuwasz niepokój lub stale myślisz o tym, co się stało, i zapominasz o wszystkich innych sprawach, którymi trzeba się zająć, lub odczuwasz lęk
- nie możesz normalnie jeść ani spać
- masz myśli samobójcze.

Są to jedynie wskazówki, które nie pozwalają na samodzielną diagnozę. Jeśli masz jakiegokolwiek powody, by sądzić, że możesz potrzebować pomocy, koniecznie jej poszukaj.

Możesz uzyskać bezpłatną pomoc od służby zdrowia psychicznego NHS. Odwiedź swojego lekarza pierwszego kontaktu i poproś o skierowanie do służby zdrowia psychicznego NHS w celu oceny potrzeb w zakresie zdrowia psychicznego.

Możesz także samodzielnie zgłosić się do służby zdrowia psychicznego NHS, korzystając z systemu IAPT (Improving Access to Psychological Therapies, Poprawa dostępu do terapii psychologicznych). Wejdź na stronę www.nhs.uk i wpisz hasło „IAPT”.

Listę organizacji, które mogą pomóc w uzyskaniu dostępu do prywatnej terapii, można znaleźć na stronie www.brake.org.uk/orgs

Pomoc rodzinie dotkniętej poważnym uszczerbkiem na zdrowiu

Jeśli wspierasz rodzinę dotkniętą poważnym uszczerbkiem na zdrowiu, Twoja pomoc jest cenna, nawet jeśli jest niewielka. Te wskazówki pomogą Ci lepiej pomagać.

CO ROBIĆ:

Spodziewaj się różnych reakcji, jak opisano w tej sekcji. Jest to normalne, o ile wszyscy są bezpieczni.

Zadawaj pytania otwarte dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa danej osoby, aby dowiedzieć się, jak możesz pomóc. Na przykład:

- „Kto ci pomaga / rozmawia z tobą w tym tygodniu?”
- „Jaką pomoc otrzymałaś(-eś) do tej pory?”
- „Co ci kupić?”
- „Kiedy mam do ciebie zadzwonić?”

Cierpliwie słuchaj, co osoba ma do powiedzenia, nawet jeśli Wasze poglądy się różnią. Powiedz, że zależy Ci na tej osobie. Pozwól jej mówić, jeśli chce. Jeśli nie chce mówić, pozwól jej pomilczeć.

CZEGO NIE ROBIĆ:

Nie mów o własnych obrażeniach lub chorobach, które nie mają nic wspólnego z wypadkiem. Nie na tym polega aktywne słuchanie.

Nie mów „Wkrótce poczujesz się lepiej”. Może to sugerować, że uważasz poważne obrażenia za błahe. Nie oczekuj, że sytuacja szybko się poprawi. Pomoc polega na zapewnieniu bezpieczeństwa i poczucia wsparcia.

Nie ignoruj sygnałów świadczących o tym, że ktoś może być w niebezpieczeństwie. Na przykład myśli o popełnieniu samobójstwa, nie może zadbać o siebie, lub ktoś inny wyrządza mu krzywdę. W przypadku bezpośredniego zagrożenia należy zadzwonić pod numer 999.

Na pierwszym miejscu stawiaj własne dobro. Doświadczenia innych mogą wywołać traumę. Można też doznać urazu psychicznego, myśląc, że zrobiło się lub powiedziało coś złego, próbując pomóc. Znajdź czas dla siebie. Jedz, śpij, odpoczywaj i ruszaj się. Uzyskaj wsparcie rodziny, znajomych i przyjaciół.

SEKCJA 8

Dochodzenie policyjne

Dochodzenie policyjne

Wypadki drogowe, w których ktoś odniósł poważne obrażenia, są badane przez policję i można się z nią skontaktować, aby dowiedzieć się, jak przebiega dochodzenie. Zob. str. 15.

Policja ma obowiązek gromadzenia dowodów, które mogą wskazywać na to, że ktoś, lub więcej niż jedna osoba, popełnił przestępstwo i musi zostać pociągnięty do odpowiedzialności.

Dochodzenie policyjne może trwać długo. To, jak długo będzie ono trwało, zależy od danej sprawy, a policja może udzielić Ci odpowiednich informacji.

Często wypadek drogowy ma przynajmniej jedną przyczynę, którą można zidentyfikować. Czasami, ale nie zawsze, przynajmniej jedną z tych przyczyn jest przestępstwo.

Może się zdarzyć, że przyczyny nie wynikają z przestępstwa. Głównym celem dochodzenia policyjnego nie jest określenie tych innych przyczyn ani wezwanie do wprowadzenia jakichkolwiek zmian w celu ich wyeliminowania.

Jeśli ktoś doznał obrażeń, ale brak jest dowodów na popełnienie przestępstwa, nie będzie można postawić nikomu zarzutów karnych. Zarzuty karne wymagają dowodów.

Dowody i zeznania od uczestników i świadków

Osoby, które uczestniczyły w wypadku, mogą zostać poddane badaniom na obecność alkoholu lub narkotyków oraz badaniu wzroku. Obejmuje to również badania kierowców, którzy odnieśli obrażenia, jeżeli personel medyczny sprawujący nad nimi opiekę wyrazi na to zgodę.

Policja może szukać innych dowodów medycznych. Na przykład rodzaje i zakres obrażeń mogą pomóc w ustaleniu, co wydarzyło się podczas wypadku.

Osoby uczestniczące w wypadku lub będące świadkami wypadku bądź wydarzeń mających miejsce przed wypadkiem lub po nim mogą zostać poproszone o złożenie zeznań (zob. następna strona). Mogą również zostać poproszone o przekazanie policji swoich telefonów komórkowych. Jeśli nie ma wystarczającej liczby świadków, policja może zaapelować do świadków za pośrednictwem mediów lub poprzez ogłoszenia na miejscu zdarzenia.

Kierowca podejrzany o popełnienie przestępstwa zazwyczaj nie zostaje aresztowany na miejscu wypadku, chyba że zostaną spełnione określone warunki, ale zawsze jest przesłuchiwany z zachowaniem ostrożności. Jeśli zostanie aresztowany, może zostać zwolniony na czas trwania dochodzenia policyjnego.

Składanie zeznań

Policja może przyjmować zeznania od różnych osób. Jeśli brałaś(-eś) udział w wypadku albo widziałaś(-eś) go lub pojazdy przed wypadkiem albo po nim, policja może poprosić Cię o złożenie zeznań. Jeśli nie brałaś(-eś) udziału w wypadku, ale znałaś(-eś) przebieg dnia bliskiej osoby w dniu wypadku, policja może poprosić Cię o złożenie zeznań. Jeśli będziesz składać zeznania, policja będzie zapisywać i może nagrać to, co mówisz.

Po złożeniu zeznań adwokat lub kilku adwokatów może również chcieć Cię przesłuchać. Stanowi to istotną część dochodzenia i pomaga adwokatom zapoznać się z dowodami, które przekazujesz. Twoje dane kontaktowe pozostają poufne – nie mogą zostać przekazane osobie oskarżonej o popełnienie przestępstwa.

Możliwe jest, aby krewny lub przyjaciel uczestniczył w przesłuchaniu na policji razem z Tobą, aby zaoferować Ci wsparcie. Jeśli chcesz, aby ktoś Ci towarzyszył, zapytaj, czy jest to możliwe. Jeśli masz szczególne potrzeby komunikacyjne, możesz mieć prawo do pomocy tłumacza lub pośrednika (osoby, która pomoże Ci zrozumieć pytania zadawane przez policję i wyjaśni Twoje odpowiedzi policji).

Dowody z pojazdów

Funkcjonariusze badający okoliczności wypadku zatrudnieni przez policję lub inne agencje z nią współpracujące mogą zabrać pojazdy z miejsca zdarzenia i zbadać go, aby:

- ustalić, czy pojazdy zostały uszkodzone mechanicznie
- uzyskać więcej informacji na temat tego, co się stało, na przykład na podstawie uszkodzeń pojazdu lub danych elektronicznych, np. prędkości, hamowania lub czasu jazdy.

Kamery zamontowane w pojeździe, które były skierowane na kierowcę lub na drogę, mogą dostarczyć istotnych informacji. Niektórzy rowerzyści również korzystają z kamer.

Jeśli w wypadku uczestniczył samochód ciężarowy, autobus lub autokar, badanie pojazdu powinien przeprowadzić inspektor posiadający szczególne doświadczenie w badaniu pojazdów użytkowych. Może sprawdzić hamulce i inne potencjalne poważne usterki oraz rejestry jazdy (pokazujące, kiedy kierowca robił przerwy i na jak długo).

Dowody z miejsca zdarzenia

Funkcjonariusze badający okoliczności wypadku mogą fotografować, filmować i mierzyć miejsce wypadku tuż po nim, a czasem także później.

Rejestrują oni takie informacje, jak pozycja pojazdu podczas kolizji, ślady poślizgu na drodze oraz uszkodzenia obiektów, np. pachotków. Analizują również wszelkie dostępne nagrania, np. z kamer ulicznych (CCTV).

Pracodawca

Jeśli w wypadku uczestniczyła osoba prowadząca pojazd w ramach pracy, policja lub inne agencje mogą być zmuszone do przeprowadzenia dochodzenia przeciwko pracodawcy, aby ustalić, czy nie dopuścił się on zaniedbań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa pojazdu lub bezpiecznej jazdy.

Może zaistnieć konieczność przeprowadzenia przesłuchań lub przejęcia dokumentów.

W dochodzenie może zostać zaangażowana Inspekcja Bezpieczeństwa i Higieny Pracy (Health and Safety Executive, HSE). Inspektorzy HSE mają na celu ustalenie, czy pracodawca nie dopilnował skutecznego wdrożenia i przestrzegania procedur bezpieczeństwa i higieny pracy. Dochodzenie jest zazwyczaj prowadzone wspólnie z policją. Policja będzie mogła poinformować Cię, czy w sprawę zaangażowani są inspektorzy HSE. HSE może podjąć kroki prawne wobec pracodawcy. Więcej informacji na temat Inspekcji Bezpieczeństwa i Higieny Pracy (Health and Safety Executive, HSE) można znaleźć na stronie www.hse.gov.uk

Policja określiła standardy prowadzenia dochodzeń w sprawie wypadków ze skutkiem śmiertelnym lub poważnymi obrażeniami. Standardy te są zawarte w dokumencie policyjnym o nazwie „Authorised Professional Practice (APP): Investigation of fatal and serious injury road crashes” (Autoryzowana praktyka zawodowa: Dochodzenie w sprawie wypadków drogowych ze skutkiem śmiertelnym i poważnymi obrażeniami). Dostęp do tego dokumentu można uzyskać na stronie internetowej Kolegium Policyjnego (College of Policing) pod adresem www.app.college.police.uk lub na stronie www.brake.org.uk/codes-and-standards

Raporty policji

Po wypadku drogowym policja sporządza podstawowy raport z wypadku, który zawiera informacje o tym, kto brał udział w zdarzeniu, gdzie do niego doszło, kto był jego świadkiem oraz jakie były jego okoliczności.

Jeśli ktoś zginął, oficer prowadzący dochodzenie przygotowuje pełny raport, który zawiera dodatkowe informacje, takie jak zeznania świadków oraz protokół z sekcji zwłok. Zebranie wszystkich potrzebnych dowodów i przygotowanie pełnego raportu może zająć policji dużo czasu. Wszystko zależy od danej sprawy, a informacje na ten temat można uzyskać od osoby kontaktowej z policji.

Jeśli w trakcie dochodzenia policyjnego zostaną znalezione jakiegokolwiek dowody wskazujące na popełnienie przestępstwa, dowody te zostają zebrane w raporcie oskarżającym. Raport ten jest przesyłany do prokuratury (zob. str. 77), która decyduje, czy dana osoba powinna zostać oskarżona o popełnienie przestępstwa.

Nie przysługuje Ci automatyczne prawo do wglądu w raporty policyjne. Uzyskanie kopii może być możliwe po zakończeniu postępowania karnego lub jeśli go nie wszczęto.

Jeśli chcesz zobaczyć kopię raportu lub jego fragmenty, możesz zwrócić się do policji lub adwokata. Może się to wiązać z opłatą. Jeśli korzystasz z usług adwokata w celu uzyskania odszkodowania, adwokat może odzyskać opłatę w ramach roszczenia.

Przed przeczytaniem raportu policyjnego warto zapytać, co on zawiera. Raporty policyjne często zawierają zdjęcia wykonane po wypadku, a czasem szczegółowe zeznania naocznych świadków. Policja lub adwokat, z usług którego korzystasz, będą mogli usunąć wszystko, czego nie chcesz zobaczyć lub przeczytać.

Po przesłaniu raportu policyjnego do prokuratury nadal możesz rozmawiać z osobą kontaktową z policji o swojej sprawie, aby wiedzieć, co się dzieje, np. czy wniesiono oskarżenie i jakie są terminy rozpraw sądowych.

Policja jest zobowiązana do przestrzegania określonych standardów dotyczących ujawniania informacji po wypadku drogowym. Standardy te zostały zapisane w rządowych dokumentach, które można znaleźć na stronie www.brake.org.uk/codes-and-standards

Zgłaszanie uwag lub skarg dotyczących policji

Jeśli Twoje uwagi dotyczą policji w Anglii i Walii lub Irlandii Północnej, poproś o kopię procedury składania skarg. Możesz także napisać do komendanta danej jednostki.

Jeśli Twoje uwagi dotyczą policji w Szkocji, zadzwoń pod numer 101 lub wejdź na stronę www.scotland.police.uk i wpisz hasło „make a complaint” (złóż skargę).

W przypadku niezadowolenia z otrzymanej odpowiedzi:

- W Anglii lub Walii wejdź na stronę www.policeconduct.gov.uk
- W Irlandii Północnej wejdź na stronę www.policeombudsman.org
- W Szkocji wejdź na stronę www.pirc.scotland.gov.uk

Złożenie oświadczenia ofiary

Oświadczenie ofiary to Twoje pisemne oświadczenie o wpływie wypadku na Ciebie i Twoją rodzinę. W Anglii, Walii i Irlandii Północnej są one nazywane „Osobistym oświadczeniem ofiary” (Victim Personal Statement), a w Szkocji „Oświadczeniem ofiary” (Victim Statement).

W swoim oświadczeniu możesz wyjaśnić, jak wypadek wpłynął na Twoje życie i życie innych osób w sensie fizycznym, emocjonalnym i finansowym.

Oświadczenie ofiary nie może służyć do wyrażania opinii na temat sprawcy wypadku lub kary, jaka powinna mu zostać wymierzona.

Oświadczenie ofiary jest ważnym dokumentem, ponieważ:

- zostanie on przeczytany przez prokuraturę podczas podejmowania decyzji o wniesieniu oskarżenia (zob. str. 78)
- stanie się częścią dokumentacji sprawy prowadzonej przez prokuraturę i pomaga wykazać poziom krzywdy wyrządzonej przez domniemane przestępstwo. Jest on brany pod uwagę przy wydawaniu wyroku skazującego, a także przy ocenie dowodów i zasad wyrokowania
- może zostać wykorzystany w procesie ubiegania się przez Ciebie o odszkodowanie (zob. str. 99)
- może zostać wzięty pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o warunkowym zwolnieniu przestępcy z więzienia (np. o dacie zwolnienia)
- może pomóc opinii publicznej zrozumieć skutki wypadków i znaczenie bezpieczeństwa drogowego, jeśli zostanie odczytany w sądzie i przedstawiony w mediach (informacje o odczytaniu oświadczenia ofiary w sądzie znajdują się na stronie 90, a informacje o kontakcie z mediami na stronie 39)
- zobaczy go osoba, która popełniła przestępstwo, ale zazwyczaj nie wcześniej, niż przyzna się do winy lub zostanie uznana za winną.

Jeśli policja nie zaoferowała Ci jeszcze możliwości sporządzenia oświadczenia ofiary, poproś o to osobę kontaktową z policji. Jeśli później przyjdzie Ci do głowy coś, co chcesz dodać, możesz złożyć kolejne oświadczenie.

Pomoc w napisaniu oświadczenia ofiary

Możesz napisać swoje własne oświadczenie lub ktoś inny może spisać Twoje słowa. Możesz poprosić o pomoc w przygotowaniu oświadczenia poszkodowanego, aby:

- zapewnić zgodność z zasadami dotyczącymi tego, co można w nim zawrzeć
- mieć pewność, że wszystko, co chcesz powiedzieć, zostało odpowiednio wyrażone
- mieć pewność, że zawiera ono wszystkie informacje, które mogą być przydatne w różnych okolicznościach, np. przed wydaniem wyroku skazującego, przy rozważaniu zwolnienia warunkowego lub w dochodzeniu roszczeń odszkodowawczych
- mieć pewność, że wyrażone myśli odzwierciedlają Twoje poglądy i wartości.

Warto zwrócić się o pomoc do:

- adwokata, który został wynajęty w celu dochodzenia roszczeń o odszkodowanie (zob. str. 100) – może on dopilnować, aby w oświadczeniu znalazły się elementy istotne dla tego roszczenia
- Krajowego Biura Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych
- osoby kontaktowej z policji
- innych osób z Twojej rodziny lub społeczności.

Pomoc może być szczególnie przydatna w przypadku trudności w porozumiewaniu się, np. gdy angielski nie jest Twoim pierwszym językiem, albo ze względu na niepełnosprawność lub chorobę.

Więcej informacji na temat oświadczenia ofiary:

- W Anglii lub Walii wejdź na stronę www.gov.uk i wpisz hasło „victim personal statement” (osobiste oświadczenie ofiary)
- W Szkocji wejdź na stronę mygov.scot i wpisz hasło „victim statement” (oświadczenie ofiary)
- W Irlandii Północnej wejdź na stronę nidirect.gov.uk i wpisz hasło „victim personal statement” (osobiste oświadczenie ofiary).

SEKCJA 9

Decyzja o wniesieniu lub niewniesieniu oskarżenia

Decyzja o wniesieniu lub niewniesieniu oskarżenia

Decyzję o wniesieniu oskarżenia przeciwko osobie, kilku osobom lub w niektórych przypadkach firmie podejmuje zazwyczaj agencja publiczna odpowiedzialna za prowadzenie postępowań w sprawach karnych, w których dochodzenie prowadziła policja.

W różnych krajach Zjednoczonego Królestwa istnieją różne organy ścigania. Do najważniejszych należą:

- Koronna Służba Prokuratorska (Crown Prosecution Service) w Anglii i Walii
- oskarżyciel publiczny (Procurator Fiscal) w Szkocji
- Publiczna Służba Prokuratorska (Public Prosecution Service) w Irlandii Północnej.

Celem postępowania karnego jest ustalenie, czy dana osoba złamała prawo, i wymierzenie jej odpowiedniej kary.

Prokuratura zatrudnia prawników, którzy na podstawie dwuczęściowego testu decydują, czy dana osoba powinna zostać oskarżona:

1. Dowody muszą być wystarczające, aby istniało „realne prawdopodobieństwo skazania”. Oznacza to, że jest większe prawdopodobieństwo, iż dana osoba zostanie skazana. (Różni się to od sposobu, w jaki sąd decyduje o tym, czy skazać daną osobę. Sąd powinien skazać kogoś tylko wtedy, gdy ma pewność, że jest on winny).

2. Postępowanie karne musi leżeć w interesie publicznym. Jeśli ktoś doznał poważnych obrażeń w wyniku przestępstwa, wniesienie oskarżenia zwykle jest w interesie publicznym.

Prokuratura podejmie decyzję o wniesieniu oskarżenia tylko wtedy, gdy obie części testu zostaną spełnione. Po zapoznaniu się z materiałem dowodowym prokuratura wybiera najbardziej odpowiedni zarzut lub zarzuty, które odzwierciedlają powagę i zakres przestępstwa.

Mogą istnieć przepisy dotyczące ram czasowych dla wszczęcia postępowania karnego. Prokuratura lub policja mogą udzielić Ci informacji na ten temat.

Przedstawienie prokuraturze swojej opinii i bycie na bieżąco

Prokuratura działa na rzecz interesów publicznych, a nie w imieniu ofiar. Przy podejmowaniu decyzji, czy wniesienie oskarżenia leży w interesie publicznym, prokuratura powinna jednak wziąć pod uwagę Twoją opinię na temat tego, jak wypadek drogowy wpłynął na Twoje życie i życie innych osób.

Możesz pomóc prokuraturze w wysłuchaniu Twojej opinii i w informowaniu Cię o postępowaniu karnym (czy jest ono prowadzone oraz czy zarzuty zostały zmienione lub wycofane i dlaczego). Możesz:

- sporządzić oświadczenie ofiary (zob. str. 72);
- skontaktować się z prokuraturą i poprosić o przekazywanie informacji. Możesz to zrobić bezpośrednio albo za pośrednictwem policji lub adwokata.
- poprosić o spotkanie z prokuraturą, aby:
  - mogła poznać Twoją opinię (zob. str. 78)
  - dowiedzieć się więcej na temat decyzji, która została już podjęta przez prokuraturę.

Podczas spotkania prokuratura nie może ujawnić Ci dowodów dotyczących sprawy.

Decyzje prokuratury, jej postępowanie, w tym sposób kontaktowania się z Tobą, opierają się na kodeksach, które są dostępne w Internecie. Możesz przeczytać te kodeksy na stronie www.brake.org.uk/codes-and-standards

Przestępstwa i wykroczenia

Sprawcę wypadku można oskarżyć o różne przestępstwa w zależności od zebranych dowodów.

Warto wiedzieć, że:

- w definicji niektórych przestępstw uwzględnione są poważne obrażenia, a w przypadku innych nie
- możliwe jest oskarżenie kogoś o popełnienie przestępstwa, w definicji którego nie są uwzględnione poważne obrażenia
- osoba lub osoby mogą być oskarżone o popełnienie więcej niż jednego przestępstwa
- czasami nikomu nie zostają postawione zarzuty popełnienia przestępstwa
- czasami oskarżenia są stawiane różnym osobom przez różne organy prokuratury.

Lista przestępstw i wykroczeń, o które można zostać oskarżonym w wyniku wypadku drogowego, oraz maksymalne kary za każde z nich znajdują się na stronie www.brake.org.uk/offences

Maksymalne kary są regulowane prawnie i czasem znacznie różnią się w przypadku różnych przestępstw. Sądy często wymierzają kary niższe niż maksymalne. Czasami tworzy się nowe przestępstwo, zmienia definicję przestępstwa lub maksymalny wymiar kary za przestępstwo.

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o tym, dlaczego ktoś został lub nie został oskarżony o dane przestępstwo, możesz poprosić prokuraturę o spotkanie (zob. str. 78) lub zwrócić się o pomoc do adwokata (zob. str. 29) lub do Krajowego Biura Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

Oskarżenie o popełnienie przestępstwa i możliwość zwolnienia za kaucją

Osoba, której zarzuca się popełnienie przestępstwa, nazywana jest „oskarżonym”. Może zostać zatrzymana, a następnie mogą jej zostać postawione zarzuty na posterunku policji. Ewentualnie może otrzymać wezwanie do stawienia się w sądzie z opisem zarzutów i datą rozprawy.

Oskarżony może zostać zatrzymany w areszcie lub zwolniony za kaucją (może pozostać na wolności do czasu rozpatrzenia sprawy). Oskarżony może zostać zwolniony za kaucją, chyba że sąd ma powody, by przypuszczać, że:

- nie stawi się na rozprawę
- podczas pobytu na zwolnieniu za kaucją popełni przestępstwo
- będzie próbował wpłynąć na świadków
- będzie utrudniał pracę wymiaru sprawiedliwości.

Oskarżony przebywający w areszcie śledczym może ubiegać się o zwolnienie za kaucją na różnych etapach, nawet jeśli wcześniej mu go odmówiono. Może odwołać się od decyzji o odmowie zwolnienia za kaucją. W przypadku odmowy zwolnienia za kaucją w postępowaniu odwoławczym oskarżony może wystąpić o ponowne rozpatrzenie decyzji, ale tylko wtedy, gdy istnieją ku temu uzasadnione powody. Jeśli wydana zostanie zgoda na zwolnienie za kaucją, prokuratura może odwołać się od tej decyzji tylko w rzadkich przypadkach.

Osoby przebywające na zwolnieniu za kaucją mają obowiązek stawiania się na rozprawach sądowych, gdy jest to wymagane. Inne warunki mogą obejmować ograniczenie miejsca zamieszkania oskarżonej osoby lub uniemożliwienie jej zbliżania się do Ciebie, Twojego domu lub innej osoby. Osoba przebywająca na zwolnieniu za kaucją może również być monitorowana za pomocą elektronicznego nadajnika.

Zezwolenie na prowadzenie samochodu

W ramach warunków zwolnienia za kaucją sąd może zobowiązać oskarżonego do nieprowadzenia pojazdów, ale zrobi to tylko wtedy, gdy uzna, że jest to konieczne, aby zapobiec popełnieniu kolejnych przestępstw przez oskarżonego.

W przeciwnym razie oskarżony, który przebywa na zwolnieniu za kaucją i ma prawo jazdy, będzie mógł prowadzić pojazdy w oczekiwaniu na proces. Jeśli oskarżony zostanie skazany za popełnienie przestępstwa, może, ale nie musi, zostać pozbawiony prawa do prowadzenia pojazdów.

Jeśli oskarżony został zwolniony za kaucją, a jego zachowanie budzi Twój niepokój, np. widzisz, że prowadzi samochód w sposób, który uważasz za niebezpieczny, lub jeśli oskarżony Ci grozi, zgłoś to na policję.

Zmiany w zarzutach

Czasami, jeśli oskarżonemu postawiono zarzut popełnienia poważnego przestępstwa, adwokaci reprezentujący oskarżonego zwracają się do prokuratury o zmianę zarzutu na mniej poważny na podstawie dowodów. Wniosek taki może zostać złożony jeszcze przed rozpoczęciem procesu sądowego.

Prokuratura może zadecydować o utrzymaniu zarzutu popełnienia poważnego przestępstwa lub zmniejszyć jego wagę. Decyzja ta jest oparta na dowodach oraz na interesie publicznym. Może ona uwzględniać takie czynniki jak dostępność świadków.

Prawo ofiar do wnioskowania o ponowne rozpatrzenie decyzji

Jeśli nie satysfakcjonuje Cię decyzja policji lub prokuratury dotycząca wniesienia oskarżenia, możesz mieć prawo do wnioskowania o ponowne rozpatrzenie decyzji w ramach programu „Right to Review Scheme”. Porozmawiaj o tym z osobą kontaktową z policji lub prokuraturą.

Postępowanie z oskarżenia prywatnego lub rewizja

Czasami możliwe jest, aby osoba prywatna, a nie prokuratura, wniosła prywatne oskarżenie o popełnienie przestępstwa przeciwko innej osobie. Proces ten jest jednak bardzo kosztowny, a pomoc prawna nie jest udzielana.

Osoby prywatne mogą również skorzystać z procedury ponownego rozpatrzenia sprawy przez sąd wyższej instancji, zwanej rewizją, aby zakwestionować decyzję prokuratury o prowadzeniu postępowania karnego. Ten proces również jest kosztowny.

SEKCJA 10

Postępowanie sądowe, wyroki, kary i sprawiedliwość naprawcza

Postępowanie sądowe, wyroki, kary i sprawiedliwość naprawcza

Większość spraw karnych i apelacji odbywa się w publicznych salach sądowych.

W różnych częściach Wielkiej Brytanii obowiązują różne procesy sądowe dla różnych zarzutów w różnych salach sądowych (np. z udziałem ławy przysięgłych lub bez) oraz istnieją różne możliwe wyroki i procedury skazania, w tym zasady dotyczące apelacji i zwolnienia warunkowego.

Informacje o wszystkich tych aspektach można znaleźć na stronie internetowej Brake. Informacje te pomogą Ci zrozumieć, co może się wydarzyć w Twoim przypadku.

Wejdź na stronę www.brake.org.uk/courts

Jeśli nie masz dostępu do Internetu lub potrzebujesz pomocy w zrozumieniu procedur sądowych, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

Informacje i wsparcie w trakcie postępowania sądowego

Jeśli publiczność może uczestniczyć w rozprawie sądowej, możesz zdecydować, czy chcesz w niej uczestniczyć, czy nie. Poniższe informacje mogą pomóc Ci w podjęciu decyzji, czy chcesz stawić się w sądzie, a także w przygotowaniu się, jeśli się na to zdecydujesz.

Jeśli wezwano Cię w charakterze świadka, zapoznaj się z informacjami na str. 91.

Pomoc w sądzie

Wiele osób poszkodowanych w wypadkach drogowych nigdy wcześniej nie było w sądzie, więc korzysta z pomocy i wsparcia ze strony policji, pracowników sądu i organizacji charytatywnych.

Pomoc osoby kontaktowej z policji i sądu. Sądy często mają tzw. wydział pomocy ofiarom, czyli Victim Care Unit (lub o podobnej nazwie). Jeśli nie udało Ci się skontaktować z tym wydziałem, poproś o pomoc osobę kontaktową z policji. Wydział pomocy ofiarom lub osoba kontaktowa z policji powinni informować Cię na bieżąco, na przykład o tym, czy oskarżony został zwolniony za kaucją, o terminach rozpraw sądowych i odwołaniach.

Pomoc od organizacji charytatywnych. Istnieją organizacje charytatywne, które oferują bezpłatne i poufne wsparcie emocjonalne, informacje i porady dla osób poszkodowanych i świadków udających się do sądu. Usługa ta jest często nazywana „witness service” (obsługa świadków) i zazwyczaj jest dostępna dla osoby poszkodowanej, niezależnie od tego, czy została wezwana w charakterze świadka, czy nie. Listę organizacji charytatywnych oferujących taką pomoc można znaleźć na stronie www.brake.org.uk/orgs

Możesz też przyjść do sądu z przyjaciółmi i rodziną. Obsługa sądu postara się znaleźć miejsca siedzące dla wszystkich. Maksymalna liczba publiczności będzie jednak ograniczona dostępnymi miejscami.

Najczęściej zadawane pytania dotyczące rozpraw sądowych

Skąd będę wiedzieć, dokąd się udać?

Jeśli jest to Twoja pierwsza wizyta w sądzie, pomocne może okazać się zorganizowanie wizyty w innym dniu przed rozprawą sądową, aby dowiedzieć się, dokąd się udać. Dobrą praktyką jest proponowanie osobom poszkodowanym zwiedzania budynku sądu z osobą towarzyszącą, a jeśli nie zostanie to zaproponowane, warto zwrócić się o to do osoby kontaktowej z policji.

Czy zobaczę oskarżonego lub jego rodzinę/znajomych w budynku sądu?

Jeśli oskarżony przebywa na zwolnieniu za kaucją, będzie mógł korzystać z tych samych ogólnodostępnych przestrzeni w budynku sądu, takich jak kawiarnia czy toalety.

To zrozumiałe, że wiele osób poszkodowanych chce unikać przebywania w tym samym pomieszczeniu co oskarżony. Z tego powodu wiele sądów udostępnia osobom poszkodowanym spokojne pomieszczenie, w którym można usiąść i poczekać na rozprawę. Zapytaj, czy jest to możliwe.

Czy ktoś będzie mi towarzyszył podczas rozprawy sądowej, aby zaoferować wsparcie?

Aby uzyskać pomoc podczas rozprawy sądowej, należy skontaktować się z osobą kontaktową z policji, pracownikami sądu lub organizacją charytatywną. Zob. str. 86.

Gdzie będę siedzieć na sali sądowej?

Na sali sądowej Ty i osoby Cię wspierające, a także przyjaciele oskarżonego i dziennikarze, zasiadają na galerii dla publiczności. (Jeśli wezwano Cię w charakterze świadka, nie zasiądziesz na galerii do czasu złożenia zeznań). Możesz jednak siedzieć z dala od przyjaciół oskarżonego. Zapytaj osobę kontaktową z policji lub pracownika sądu, czy jest to możliwe.

Czy prawnicy strony oskarżającej będą ze mną rozmawiać podczas rozprawy sądowej, aby pomóc mi zrozumieć, co się dzieje?

Podczas rozprawy sądowej adwokaci oskarżenia będą zajmować się prowadzeniem sprawy. Rozprawy sądowe mogą jednak być skomplikowane, dlatego dobrze jest przedstawić się komuś z zespołu adwokatów oskarżenia, aby uzyskiwać informacje o tym, co się dzieje. Zapytaj osobę kontaktową z policji lub pracownika sądu, czy członek zespołu prawnego strony oskarżającej może Cię informować na bieżąco o przebiegu sprawy.

W języku angielskim oskarżony jest w sądzie określany jako „defendant”, czyli dosłownie „osoba broniąca się”, dlatego że broni się przed stawianymi mu zarzutami.

Czy zobaczę lub usłyszę rzeczy, które mogą być przykre dla mnie lub innych?

Dowody są przedstawiane w sądzie na użytek sędziego, ławy przysięgłych, oskarżenia i obrony. Nie wszystkie omawiane dowody (np. wykresy lub filmy) są widoczne dla wszystkich. Niektóre z dowodów, które możesz zobaczyć, mogą być dla Ciebie przykre. Może się zdarzyć, że zdecydowanie nie będziesz się zgadzać z wypowiedzią lub kilkoma wypowiedziami wygłoszonymi na przykład przez adwokata oskarżonego lub świadka.

Jeśli sądzisz, że możesz się zdenerwować i musisz opuścić salę rozpraw, możesz to zrobić. Wchodzenie do sali rozpraw i wychodzenie w niej po cichu jest dozwolone. Na sali sądowej należy zachować ciszę i nie rozmawiać. Osoby, które zakłócają przebieg rozprawy, mogą zostać wyproszone.

Czy mogę robić notatki w sądzie?

Zazwyczaj można robić notatki, ale czasami istnieją powody prawne, które to uniemożliwiają. Najpierw skonsultuj się z obsługą sądu. Nie wolno robić zdjęć ani nagrań. Należy wyłączyć telefony i inne urządzenia.

Jak długo będzie trwało rozpatrywanie sprawy?

To zależy od sprawy. Niektóre sprawy są rozpatrywane szybko, a inne trwają wiele dni. Zdarza się, że godzina rozpoczęcia rozprawy zostaje opóźniona lub rozprawa zostaje przesunięta na inny dzień, niekoniecznie na dzień następny. W niektórych sądach jest wiele sal. Sala rozpraw, w której sprawa będzie rozpatrywana, może ulec zmianie.

Osoba kontaktowa z policji lub pracownicy sądu powinni być w stanie informować Cię na bieżąco o tym, co się dzieje.

Ofiary przestępstw mają prawo być traktowane z szacunkiem, rozumieć, co się dzieje, być wysłuchane i otrzymać wsparcie (więcej informacji o prawach ofiar przestępstw znajdziesz na stronie 82).

Odczytywanie oświadczenia ofiary przed sądem

Jeśli złożone przez Ciebie oświadczenie ofiary (zob. str. 72) jest odczytywane w sądzie, dzieje się to:

- po przyznaniu się oskarżonego do winy lub uznaniu go za winnego popełnienia przestępstwa
- przed wygłoszeniem wyroku skazującego.

W niektórych przypadkach w sądzie mogą zostać zadane pytania dotyczące oświadczenia ofiary. Do sądu należy decyzja:

- czy odczytuje się całe oświadczenie ofiary, czy tylko jego część
- kto je odczytuje
- czy oświadczenie jest odczytywane na żywo, czy odtworzone jest nagranie, na którym ktoś odczytuje oświadczenie.

Często jest ono odczytywane przez prokuraturę lub przez Ciebie (choć w Irlandii Północnej poszkodowany nie może odczytać własnego oświadczenia).

Jeśli masz możliwość odczytania własnego oświadczenia ofiary, możesz je wcześniej nagrać, aby móc je odtworzyć w sądzie.

- Możesz zdecydować, czy chcesz to zrobić, czy nie
- Może to zrobić za Ciebie ktoś inny, zazwyczaj jest to prokurator.

Rola świadka w postępowaniu sądowym

Jeśli wezwano Cię w charakterze świadka, oznacza to, że złożyłaś(-eś) już zeznanie. W niektórych przypadkach zeznanie to może zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu sądowym. W innych przypadkach konieczne może być złożenie zeznań w sądzie.

Występowanie w charakterze świadka w sądzie to dla większości osób nowe doświadczenie. Sąd powinien przydzielić Ci osobę, która będzie Ci pomagać i udzielać informacji o tym, co się będzie działo. Jeśli nie masz pewności, kto Ci pomoże lub co się stanie, porozmawiaj z osobą kontaktową z policji.

Specjalne środki dla świadków zastraszonych lub wymagających szczególnej opieki

Świadkowie, którzy wymagają szczególnej opieki lub czują się zastraszeni, mogą mieć możliwość złożenia zeznań za pomocą specjalnych środków, takich jak:

- osłona (abyście Ty i oskarżony nie widzieli się wzajemnie)
- połączenie wideo
- prywatne przesłuchanie
- pomoc pośrednika (osoby, która pomaga w przekazywaniu pytań zadawanych przez sąd oraz w udzielaniu odpowiedzi)
- dopuszczenie zeznania nagranego na wideo jako dowodu w procesie sądowym.

Sąd musi przestrzegać wytycznych prawnych dotyczących tego, kto kwalifikuje się do zastosowania specjalnych środków. Jeśli chcesz dowiedzieć się, czy możesz skorzystać ze specjalnych środków, porozmawiaj z osobą kontaktową z policji.

Należy złożyć wniosek do sądu o zastosowanie specjalnych środków, a sąd zdecyduje, czy zezwoli na ich zastosowanie, czy nie. Możliwe jest przećwiczenie stosowania specjalnych środków podczas wizyty w sądzie przed rozprawą.

Sprawiedliwość naprawcza

Sprawiedliwość naprawcza daje możliwość spotkania lub porozumienia się z przestępcą w celu wyjaśnienia, jaki wpływ wywarło na Ciebie popełnione przez niego przestępstwo. Celem programu jest również pomoc sprawcom w przyjęciu odpowiedzialności. Twoje zaangażowanie w sprawiedliwość naprawczą jest całkowicie dobrowolne. Sprawca musi przyznać się do popełnienia przestępstwa i wyrazić chęć uczestnictwa w programie.

Sprawiedliwość naprawcza często obejmuje spotkanie z przestępcą prowadzone przez przeszkolonego mediatora. Może to być również wymiana korespondencji, nagrań audio lub wideo. Będziecie mieć możliwość rozważenia i przedyskutowania, co będzie dla Was najlepsze.

Jeśli zostanie Ci zaproponowane przystąpienie do programu sprawiedliwości naprawczej, możesz porozmawiać z mediatorem o tym, czy chcesz z niego skorzystać, czy nie. Jeśli nie otrzymasz takiej propozycji, a chcesz to rozważyć, porozmawiaj ze swoją osobą kontaktową z policji lub odwiedź stronę Rady ds. sprawiedliwości naprawczej (Restorative Justice Council) pod adresem www.restorativejustice.org.uk, aby dowiedzieć się, czy program jest dostępny w Twojej okolicy.

SEKCJA 11

Wypadek za granicą

Wypadek za granicą

Jeśli wypadek miał miejsce za granicą, może pojawić się wiele dodatkowych komplikacji, takich jak odmienne procedury prawne czy bariera językowa. Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych Brake współpracuje z Biurem Spraw Zagranicznych, Wspólnoty i Rozwoju (Foreign, Commonwealth and Development Office, FCDO), aby zapewnić emocjonalne i praktyczne wsparcie w przypadku poniesienia śmierci lub poważnych obrażeń w wyniku wypadku drogowego za granicą.

Osoby kontaktujące się z FCDO powinny otrzymać taką ofertę pomocy. Jeśli tak się nie stało, skontaktuj się z Krajowym Biurem Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych.

Możesz również zwrócić się o pomoc do pracowników konsularnych FCDO w brytyjskich ambasadach, wysokich komisjach i konsulatach za granicą oraz w Londynie w Dyrekcji Konsularnej (Consular Directorate) FCDO. Urzędnicy ci mogą:

- pomóc w przekazaniu pieniędzy z Wielkiej Brytanii na pokrycie kosztów
- udzielić informacji o lokalnej policji i systemie prawnym
- udzielić informacji o lokalnych, anglojęzycznych prawnikach, tłumaczach i zakładach pogrzebowych.

FCDO nie może prowadzić dochodzeń w sprawie wypadków, które miały miejsce za granicą, ani udzielać porad prawnych.

Jeśli masz wątpliwości dotyczące kwestii prawnych, możesz skorzystać z porady adwokata, który ma doświadczenie w sprawach dotyczących wypadków za granicą.

Poradnik Foreign, Commonwealth and Development Office (FCDO) zatytułowany „Support for British nationals abroad” (Wsparcie dla obywateli brytyjskich przebywających za granicą): Poradnik wyjaśnia, jakie wsparcie jest dostępne. Porady te są dostępne na stronie www.gov.uk

Z FCDO można skontaktować się w celu uzyskania pomocy i porady z dowolnego miejsca na świecie, dzwoniąc pod numer 0207 008 5000 lub wchodząc na stronę www.gov.uk. Aby znaleźć najbliższą ambasadę, wysoką komisję lub konsulat brytyjski, wejdź na stronę www.gov.uk/world/embassies

Pokrycie kosztów poniesionych za granicą

FCDO nie może pokryć żadnych kosztów poniesionych za granicą, takich jak koszty pobytu w szpitalu czy koszty prawne. Może jednak istnieć możliwość ubiegania się o zwrot tych kosztów w ramach odszkodowania lub z polisy ubezpieczeniowej, np. z ubezpieczenia podróżnego. Zachowaj rachunki, skonsultuj się z adwokatem i sprawdź polisy ubezpieczeniowe.

SEKCJA 12

Ubieganie się o odszkodowanie

Ubieganie się o odszkodowanie

O odszkodowanie mogą ubiegać się osoby, które odniosły poważne obrażenia w wyniku wypadku drogowego. W sądach cywilnych reprezentujący Cię adwokat musi przeprowadzić odpowiednią procedurę prawną.

Przyznanie odszkodowania nie jest uzależnione od uznania kierowcy za winnego popełnienia wykroczenia drogowego przez sąd karny. Nawet jeśli wygląda na to, że osoba poszkodowana ponosi częściową odpowiedzialność za wypadek, nadal może uzyskać odszkodowanie od innej osoby, która również jest winna.

Odszkodowanie jest zazwyczaj wypłacane przez firmę ubezpieczeniową kierowcy. Jeśli nie był on ubezpieczony lub nie można go znaleźć, wówczas roszczeniami zajmij się organizacja zwana Biurem Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Motor Insurers' Bureau). (Więcej informacji znajdziesz na stronie www.mib.org.uk)

Odpowiednio wykwalifikowany i doświadczony adwokat może doradzić, czy przysługuje Ci odszkodowanie, dochodzić roszczenia w Twoim imieniu i upewnić się, że otrzymasz należne Ci odszkodowanie.

Doświadczony adwokat będzie mógł nie tylko doradzić w sprawie roszczenia o odszkodowanie, ale także pomóc w innych sprawach, takich jak:

- zorganizowanie oceny najpilniejszych potrzeb
- ubieganie się o świadczenia rządowe, które Ci przysługują
- przygotowanie oświadczenia ofiary
- reprezentowanie Cię podczas dochodzenia przyczyny zgonu (jeśli ktoś zginął w wypadku).

Adwokat powinien również wspierać Ciebie i Twoją rodzinę w trakcie postępowania karnego. Ty lub Twoja bliska osoba możecie zostać poproszeni przez policję o złożenie zeznań, jeśli osoba odpowiedzialna za spowodowanie wypadku zostanie oskarżona o popełnienie przestępstwa. Adwokat może udzielić Ci porady i wsparcia w takich sprawach, a także może uczestniczyć w każdej publicznej rozprawie w sądzie.

Wynajęcie odpowiedniego adwokata w celu dochodzenia odszkodowania

Aby wystąpić o odszkodowanie, należy skorzystać z usług adwokata. Zaleca się skorzystanie z usług adwokata specjalizującego się w sprawach dotyczących obrażeń cielesnych. Poniższe organizacje udostępniają listy adwokatów specjalizujących się w sprawach dotyczących obrażeń cielesnych:

- **The Association of Personal Injury Lawyers**

Zadzwoń pod numer 01 15 943 5400 lub odwiedź stronę www.apil.org.uk

- **The Motor Accident Solicitors Society**

Zadzwoń pod numer 01 17 925 9604 lub odwiedź stronę www.mass.org.uk

Listę kancelarii adwokackich specjalizujących się w sprawach dotyczących obrażeń cielesnych można znaleźć na stronie internetowej Brake pod adresem www.brake.org.uk/legal. Wszystkie wymienione kancelarie adwokackie podpisały Kodeks postępowania adwokatów Brake w zakresie wspierania ofiar wypadków drogowych, a także przekazują darowizny na rzecz naszej organizacji charytatywnej.

Każdy adwokat, którego wybór bierzesz pod uwagę, powinien zgodzić się na pierwsze bezpłatne spotkanie z Tobą, aby doradzić Ci, czy możesz ubiegać się o odszkodowanie. Możesz chcieć spotkać się z więcej niż jednym adwokatem. Adwokaci mają różną wiedzę i doświadczenie oraz wymagają innych opłat i sposobów ich uiszczania.

Ważne jest, aby rozumieć wszelkie umowy podpisywane z adwokatem oraz wszelkie koszty związane z dochodzeniem przez niego roszczeń o odszkodowanie dla Ciebie.

Oto kilka pytań, które warto zadać adwokatowi, którego wybór bierzesz pod uwagę:

- Ile spraw dotyczących poważnych obrażeń ciała w wyniku wypadku z udziałem pojazdu silnikowego prowadził(a) pan(i) w zeszłym roku?
- Czy zajmował(a) się pan(i) ostatnio sprawami podobnymi do tej, np. sprawami dotyczącymi podobnych obrażeń? Czy zakończyły się one sukcesem?
- Czy zajmie się pan(i) tą sprawą osobiście, czy przekaże ją innym adwokatom z kancelarii, którzy jeszcze się ze mną nie spotkali? Jeśli tak, czy mogę się z nimi spotkać?
- Jak mam zapłacić i ile będzie mnie kosztować wygrana lub przegrana?
- Czy będzie pan(i) wspierać mnie i moją rodzinę, uczestnicząc we wszystkich przesłuchaniach i postępowaniach przed sądem karnym?
- Czy pomoże mi pan(i) ubiegać się o świadczenia rządowe, takie jak zasiłek dla osób niepełnosprawnych lub zasiłek dla opiekunów?
- Czy należy pan(i) do MASS lub APIL?

Zwróć uwagę, czy adwokat uważnie słucha pytań i udziela wyczerpujących odpowiedzi.

Adwokat może zadawać pytania, które wydają się trudne lub niepotrzebnie szczegółowe. Nie należy się tym zrażać, gdyż świadczy to o jego doświadczeniu i o tym, że sprawa zostanie starannie przygotowana.

W razie jakichkolwiek wątpliwości co do adwokata należy zwrócić się do innego. Niektóre sprawy ciągną się latami, dlatego ważne jest zadowolenie z usług wybranego przez siebie adwokata.

Najbliższy wyspecjalizowany adwokat może mieć swoją siedzibę daleko od Twojego miejsca zamieszkania. Ważniejsze jest jednak, aby zatrudnić specjalistę zamiast pobliskiego adwokata lub takiego, którego już znasz. Wiele spraw można załatwić przez telefon, wideorozmowy, pocztę elektroniczną i tradycyjną, a niektórzy adwokaci odwiedzają klientów w domu.

Adwokaci nie mogą kontaktować się z potencjalnym klientem w celu zaproponowania swoich usług. Jeśli otrzymasz telefon od osoby, z którą się nie kontaktowałeś(-eś), prawdopodobnie jest to nieuczciwa firma, której priorytetem jest zarabianie pieniędzy, a nie dbanie o dobro Twoje i Twojej rodziny. Współpracuj tylko z adwokatami, z którymi się kontaktowałeś(-eś).

Nie zwlekaj

Nie należy zwlekać z konsultacją z adwokatem. Jeśli masz duże szanse na uzyskanie odszkodowania, wybrany przez Ciebie adwokat będzie chciał jak najszybciej zająć się Twoją sprawą. Zebranie dowodów na poparcie sprawy może być czasochłonne, a im wcześniej zatrudni się adwokata, tym szybciej będzie można uzyskać odszkodowanie.

Roszczenia należy zgłaszać w ciągu trzech lat od daty wypadku drogowego. Trzy lata mogą wydawać się długim okresem, ale przygotowanie roszczeń może zająć sporo czasu. obrażenia mogą być skomplikowane, a powrót do zdrowia i określenie długoterminowych skutków w życiu osoby poszkodowanej, zarówno w domu, jak i w pracy, wymaga czasu. Należy zebrać dowody, w tym uzyskać zeznania świadków i raporty medyczne od różnych lekarzy specjalistów.

Terminy wnoszenia roszczeń są wydłużone w przypadku dzieci i dorosłych wymagających opieki, których stan zdrowia wpływa na ich zdolność do zarządzania roszczeniem lub podejmowania decyzji dotyczących finansów lub leczenia. Adwokat może udzielić porady w tym zakresie.

Rozmowa z adwokatem

Adwokat powinien być dostępny do regularnych rozmów telefonicznych lub bezpośrednich. Powinien wyjaśniać, co się dzieje w danej chwili, i odpowiadać na pytania. Jeśli czegoś nie rozumiesz, możesz zadawać pytania.

Warto prowadzić notatki z rozmów z adwokatem i przechowywać kopie korespondencji, aby móc śledzić etapy swojego roszczenia. Adwokat będzie również sporządzał notatki z Waszych rozmów, a Ty możesz poprosić go o przesłanie kopii jego notatek.

Upewnij się, że wiesz, kto zajmuje się Twoją sprawą. Czasami nad sprawą może pracować kilka osób z kancelarii adwokackiej, ale ważne jest, aby wiedzieć, kto jest głównym adwokatem, który ponosi ostateczną odpowiedzialność za Twoje roszczenie.

Nieuczciwe oferty pomocy

Może się zdarzyć, że zgłosi się do Ciebie osoba reprezentująca firmę ubezpieczeniową strony przeciwnej, oferując bezpośrednio i szybkie załatwienie sprawy, bez konieczności korzystania z usług adwokata. Nie jest to dobry pomysł, ponieważ może to doprowadzić do otrzymania znacznie mniejszego odszkodowania niż to, które Ci się należy. Jeśli ktoś zgłosi się do Ciebie, zanim porozmawiasz z adwokatem, zasięgnij porady prawnej, zanim cokolwiek zaakceptujesz lub podpiszesz.

Może się też zdarzyć, że ktoś zaproponuje Ci zajęcie się Twoim roszczeniem za pewien procent wypłaconego Ci odszkodowania. Można spotkać się z reklamami oferującymi taką usługę. Ten sposób płatności nazywany jest „contingency fee” (wynagrodzenie wypłacane prawnikowi w przypadku wygrania przez niego sprawy) lub „Damages Based Agreement” (umowa honorarium warunkowego w formie udziału w uzyskanym odszkodowaniu) i nie jest tożsamy z opłatą warunkową, choć może być mylnie określany jako umowa typu „no win, no fee” (nie wygrasz, nie zapłacisz).

Jeśli otrzymasz wysokie odszkodowanie, będzie to oznaczało wypłacenie nieracjonalnie wysokiej kwoty osobie zajmującej się Twoim roszczeniem. Odradza się zatem wyrażanie zgody na tę metodę płatności.

Opłaty warunkowe są często proponowane przez osobę zwaną rzeczoznawcą ds. odszkodowań (claims assessor) lub likwidatorem szkód (claims farmer) albo przez firmę zarządzającą odszkodowaniami. Rzeczoznawcy ds. odszkodowań nie są adwokatami ds. obrażeń cielesnych. Nie posiadają oni kwalifikacji ani nie podlegają pod standardy obowiązujące adwokatów.

Złożenie skargi lub zmiana adwokata

Jeśli na jakimkolwiek etapie będziesz niezadowolona(-y) z usług świadczonych przez adwokata, możesz poprosić o rozmowę z jego partnerem w kancelarii, odpowiedzialnym za opiekę nad klientami, często nazywanym „partnerem ds. skarg” (complaints partner). Jeśli to nie pomoże, może być możliwa zmiana adwokata. Organizacje wymienione na stronie 100 będą w stanie udzielić Ci porad dotyczących alternatywnych rozwiązań.

Oplacanie adwokata

Istnieją złożone przepisy regulujące sposób wynagradzania adwokatów w sprawach dotyczących obrażeń cielesnych. Ważne jest, aby od początku rozumieć, w jaki sposób Twój adwokat zamierza pokryć koszty Twojego roszczenia, oraz mieć świadomość wszelkich opłat, za które możesz ponosić osobistą odpowiedzialność w dowolnym momencie i w przypadku wygrania lub przegrania sprawy.

W przypadku spraw związanych z obrażeniami cielesnymi bardzo rzadko zdarza się, aby ktoś płacił swojemu adwokatowi na bieżąco, chyba że posiada polisę ubezpieczeniową, która pokrywa koszty i wydatki prawne. Adwokat może pomóc w sprawdzeniu Twoich polis ubezpieczeniowych, aby dowiedzieć się, czy koszty obsługi prawnej są pokrywane.

Większość osób nie ma środków na opłacenie adwokata, który będzie dochodził roszczeń w ich imieniu. Większość adwokatów działa na zasadzie „no win, no fee” (nie wygrasz, nie zapłacisz), co ochroni Cię, jeśli roszczenie nie zostanie rozpatrzone pomyślnie. Dzięki temu w takiej sytuacji nic nie zapłacisz. Jeśli wygrasz, osoba, od której dochodzisz roszczenia, zazwyczaj będzie musiała pokryć większość lub całość kosztów i opłat prawnych poniesionych przez Twojego adwokata. Umowa podpisana z adwokatem może zobowiązywać Cię do wypłacenia adwokatowi dodatkowych środków z otrzymanego odszkodowania.

Nie podpisuj umowy, na podstawie której adwokat w przypadku wygrania sprawy będzie bezzasadnie pobierać dużą część odszkodowania. Należy również chronić się przed koniecznością poniesienia wysokich kosztów prawnych w przypadku przegranej.

Rodzaje odszkodowań i proces ubiegania się o nie

Ustalenie odpowiedzialności

Aby roszczenie zostało rozpatrzone pozytywnie, należy udowodnić, że ktoś ponosi pełną lub częściową winę za zaistniałe zdarzenie. W przeciwnym razie wniosek nie będzie mógł zostać rozpatrzony i nie zostanie przyznane żadne odszkodowanie. Adwokat udzieli Ci informacji na ten temat na początku. Jeśli po zebraniu dowodów strona przeciwna nadal nie przyznaje się do odpowiedzialności, sprawa może trafić do sądu, gdzie sędzia podejmie decyzję.

Odszkodowanie

Jeśli odpowiedzialność zostanie udowodniona, adwokat będzie musiał ustalić odpowiednią kwotę odszkodowania. Na całość roszczenia składają się różne odszkodowania, które wymieniono poniżej. Adwokat poinformuje Cię, które z nich mają zastosowanie w Twoim przypadku.

Odszkodowanie za poniesione obrażenia

Odszkodowanie może zostać przyznane w celu zrekompensowania bólu i cierpienia oraz „utrąty udogodnień”, czyli tego, jak obrażenia wpłynęły na jakość Twojego życia. Takie odszkodowanie nazywa się odszkodowaniem zwyczajnym (general damages). Wysokość tego odszkodowania zależy od rozmiaru obrażeń i spowodowanego przez nie cierpienia. Przyznanie odszkodowania uwzględnia wpływ obrażeń na życie osoby poszkodowanej, np. niemożność wykonywania zwykłych codziennych czynności, uprawiania sportu lub udziału w innych aktywnościach rekreacyjnych w wyniku doznanych obrażeń. Odszkodowanie może być również przyznane za cierpienie emocjonalne lub psychiczne spowodowane wypadkiem.

Odszkodowanie za poniesione straty finansowe

Odszkodowanie może zostać przyznane jako rekompensata za poniesione koszty lub straty finansowe spowodowane przez obrażenia. Odszkodowanie za poniesione straty finansowe nazywa się odszkodowaniem szczególnym (special damages). Odszkodowanie szczególne może obejmować:

- utratę zarobków
- opłaty za leczenie i sprzęt medyczny
- pomoce ułatwiające poruszanie się i specjalne warunki mieszkaniowe
- pomoc opiekunów (zawodowych lub krewnych) oraz koszty podróży.

Odszkodowanie za przyszłe straty

Odszkodowanie może zostać przyznane w celu zrekompensowania wydatków, które będą ponoszone w przyszłości w związku z doznanymi obrażeniami. Odszkodowanie za przyszłe straty może obejmować:

- utratę przyszłych zarobków, w tym prawdopodobnych podwyżek i awansów
- utratę emerytury
- bieżące koszty leczenia (np. fizjoterapii)
- opłaty za leczenie i sprzęt medyczny
- pomoce ułatwiające poruszanie się i specjalne warunki mieszkaniowe
- pomoc opiekunów (zawodowych lub krewnych)
- koszty podróży.

Odszkodowanie za śmierć bliskiej osoby

Jeśli w wypadku zginęła bliska Ci osoba, możesz ubiegać się o odszkodowanie w związku z jej śmiercią. Adwokat może udzielić Ci porady w tym zakresie. Więcej informacji można również znaleźć w naszych internetowych poradnikach dla osób, które straciły kogoś bliskiego w wypadku, dostępnych na stronie www.brake.org.uk/support-literature

Przygotowywanie i negocjowanie roszczeń

Przygotowanie wniosku o odszkodowanie przez adwokata wymaga czasu. Zakres doznanych obrażeń będzie musiał zostać udowodniony na podstawie raportów medycznych. Wymagane będą również dowody strat finansowych, np. dokumenty od pracodawcy potwierdzające utratę zarobków. Ważne jest przechowywanie rachunków za wszystkie wydatki, aby wykazać poniesione dotychczas straty finansowe. Adwokat może Ci doradzić, jakie rachunki należy zachować.

Po przygotowaniu roszczenia adwokat skontaktuje się z firmą ubezpieczeniową kierowcy odpowiedzialnego za wypadek, od którego próbujesz dochodzić roszczenia („strona przeciwna”). Jeśli strona przeciwna przyzna się do odpowiedzialności, nie będzie potrzeby udowadniania tej części roszczenia, a Twój adwokat będzie mógł rozpocząć negocjacje w celu ustalenia kwoty, jaką strona przeciwna powinna zapłacić.

Większość roszczeń jest rozstrzygana w drodze negocjacji, a nie postępowania sądowego.

Strona przeciwna może próbować argumentować, że roszczenie jest zbyt wysokie. Na przykład może próbować wykazać, że obrażenia są mniej poważne lub mniej osłabiające. Strona przeciwna ma prawo do samodzielnego sprawdzenia obrażeń i strat oraz może przeprowadzić własne badania w celu sprawdzenia, czy roszczenie jest prawidłowe, np. zlecając badania własnym ekspertem medycznym.

Świadomość, że prawnicy i firmy ubezpieczeniowe negocjują wartość roszczenia, może być niepokojąca, zwłaszcza jeśli rozstrzygnięcie sprawy wymaga czasu.

Czas oczekiwania zależy od tego:

- ile czasu potrzeba na zebranie wszystkich dowodów, w tym raportów medycznych opisujących rozmiar obrażeń i ich długotrwałe skutki
- czy strona przeciwna kwestionuje odpowiedzialność za roszczenie lub wysokość dochodzonej kwoty.

Przedwczesna ugoda niekoniecznie leży w najlepszym interesie wnioskodawcy. Może to doprowadzić do przyznania znacznie mniejszej kwoty niż należna. Ogólnie rzecz biorąc, jeśli przyjmie się jakąś kwotę pieniędzy, nie można zmienić zdania i wnioskować o więcej. Dochodzenie roszczeń powinno przebiegać prawidłowo, tak aby dowody zostały zebrane jak najszybciej, ale nie należy kontynuować wnioskowania i zawierać ugody przed uzyskaniem możliwie najbardziej jednoznacznej prognozy medycznej. Kwota ugody musi wystarczyć na zaspokojenie wszystkich potrzeb osoby poszkodowanej przez tak długi okres, jak to konieczne.

Jeśli dochodzenie roszczeń może potrwać jakiś czas, możliwe jest otrzymanie wcześniejszej częściowej wypłaty, zwanej płatnością tymczasową (Interim Payment). Może to być pomocne w opłaceniu rehabilitacji lub leczenia, a także wesprzeć osoby, które w wyniku obrażeń znalazły się w trudnej sytuacji finansowej, np. nie mogą pracować w dotychczasowym miejscu zatrudnienia.

Poproś adwokata, aby informował Cię o postępach w dochodzeniu roszczenia.

Oferty składane w trakcie negocjacji

Zarówno Twój adwokat, jak i strona przeciwna mogą złożyć ofertę wsparcia finansowego w trakcie negocjacji. Oferty można składać przez telefon, podczas spotkania, listownie lub pocztą elektroniczną. Niektóre oferty są składane bez przyjęcia odpowiedzialności.

Każda ze stron ma prawo do przyjęcia lub odrzucenia oferty. Adwokat powinien poinformować Cię o każdej otrzymanej ofercie, o ryzyku związanym z jej przyjęciem lub odrzuceniem oraz pomóc Ci w podjęciu decyzji. Należy poważnie rozważyć wszystkie oferty.

Dochodzenie odszkodowania w sądzie

Jeśli Twoje roszczenie o odszkodowanie z tytułu obrażeń cielesnych nie może zostać rozstrzygnięte w drodze negocjacji lub jeśli strona przeciwna nie przyzna się do odpowiedzialności, Twój adwokat może wszcząć postępowanie sądowe przeciwko stronie przeciwnej, aby Twoja sprawa została rozpatrzona w sądzie.

Jednakże nawet po rozpoczęciu postępowania sądowego adwokat prawdopodobnie będzie nadal próbował negocjować ugodę ze stroną przeciwną. Strona przeciwna może złożyć akceptowalną ofertę tuż przed rozpatrzeniem sprawy w sądzie.

Jeśli nie uda się osiągnąć porozumienia, Twój wniosek zostanie rozpatrzony przez sędziego w sądzie rejonowym lub w sądzie najwyższym. Podczas apelacji nie ma ławy przysięgłych. Zanim sprawa trafi do sądu, może minąć wiele miesięcy.

Sukces w sądzie nie jest gwarantowany. Nie można z góry zakładać, jaką decyzję podejmie sędzia.

Ubieganie się o odszkodowanie w imieniu dzieci

Chociaż porozumienie można osiągnąć w drodze negocjacji między stronami, ugody dotyczące dzieci są zawsze zatwierdzane przez sąd. Rozprawa sądowa jest zazwyczaj krótka i dość nieformalna. W większości przypadków pieniądze przyznane dzieciom są przechowywane i zarządzane przez sąd na specjalnym koncie do czasu ukończenia przez dziecko 18. roku życia.

Odwołania

Jeśli nie zgadzasz się z orzeczeniem sędziego, porozmawiaj z adwokatem. Można się odwoływać, ale istnieją ku temu ograniczone przesłanki. Odwołania muszą być składane w ściśle określonych terminach. Terminy te upływają zazwyczaj w ciągu jednego lub dwóch tygodni od wydania orzeczenia przez sędziego.

Aby złożyć odwołanie, Twój adwokat musi wykazać, że sędzia nie miał racji lub że decyzja była niesprawiedliwa z powodu poważnego błędu proceduralnego. W większości przypadków adwokat będzie musiał uzyskać zgodę innego sędziego na złożenie odwołania.

SEKCJA 13

Organizacje prowadzące kampanie i przydatne organizacje

Organizacje prowadzące kampanie i przydatne organizacje

Niektóre osoby poszkodowane w wypadkach drogowych chcą przyłączyć się do organizacji charytatywnej prowadzącej kampanie na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego lub broniącej praw osób ze szczególnymi obrażeniami lub niepełnosprawnością.

Możesz dołączyć do Brake za pośrednictwem strony www.brake.org.uk i pomóc nam w prowadzeniu kampanii na rzecz bezpieczeństwa na drogach.

Listę innych organizacji, które mogą udzielić pomocy po wypadku drogowym, można znaleźć na stronie www.brake.org.uk/orgs. Są to m.in.:

- organizacje wspierające osoby poszkodowane w wypadkach drogowych
- organizacje wspierające ofiary przestępstw
- organizacje prowadzące kampanie na rzecz bezpieczeństwa na drogach
- organizacje, które mogą pomóc w uzyskaniu fachowej pomocy prawnej
- organizacje udzielające informacji na temat leczenia po poważnych obrażeniach
- organizacje wspierające osoby z niepełnosprawnościami
- organizacje, które udostępniają listy terapeutów mogących ocenić potrzeby i zapewnić leczenie
- Organy rządowe odpowiedzialne za wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych i bezpieczeństwo drogowe
- reprezentujący Cię politycy.

Z tymi organizacjami można skontaktować się bezpośrednio, korzystając z podanych danych kontaktowych.

Listę kancelarii prawniczych, które specjalizują się w sprawach związanych z obrażeniami cielesnymi i podpisały Kodeks Postępowania Prawników Brake dotyczący wspierania osób poszkodowanych w wypadkach drogowych, znajdziesz na stronie www.brake.org.uk/legal

Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych Brake może pomóc w uzyskaniu potrzebnej pomocy od osób i służb w Twojej społeczności. Wejdź na stronę www.brake.org.uk/support

Indeks

A

adwokat 15, 18, 29, 33, 38, 67, 70, 73, 78, 95–96, 99–103, 105–111

alkohol 59, 66

B

Biuro Porad i Kontakt z Pacjentami (PALS), 25

C

centrum urazowe, zob. szpital

D

dochodzenie (zob. policja)

dochodzenie 99

dowody 15, 30, 65–68, 70, 72, 77–79, 81, 88, 99

    dowody strat finansowych 102, 106, 108–109

    zeznawanie w sądzie 87, 91

DVLA 49

dzieci i młodzież 18, 24, 25, 45, 48, 110

E

edukacja 25, 26, 48

F

Facebook (zob. media społecznościowe)

fizjoterapia 46

Foreign, Commonwealth and Development Office 95–96

Funkcjonariusz policji kontaktujący się z rodzinami (FLO) 16

I

informowanie innych 18, 33, 50

K

kampania 115

kara za przestępstwo 79

kaucja 15, 80–81, 86–87

Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych 1

L

leczenie 21–26, 46–49, 60, 102, 109

M

media 16, 30, 37–41, 66, 72

media społecznościowe 37, 41

N

narkotyki 59, 66

niepełnosprawność 45–50, 115

O

oddział intensywnej opieki medycznej, zob. szpital

odszkodowanie (zob. także wsparcie finansowe) 29, 37, 106–107

odwołanie 80, 85–86, 111

oskarżenie 30, 41, 65, 70, 72, 77–82, 88

oskarżenie kogoś o popełnienie przestępstwa 15–17, 65, 70, 77–82, 99

oświadczenie 66–67, 99, 102, 68–69, 101

    oświadczenie poszkodowanego 72–73, 78, 90

    oświadczenie w mediach (zob. media)

P

płatności 30, 106–110
 pojazd 15, 18, 33, 49, 68–69, 101
 policja 15–18, 30, 37–40, 71–73, 80–82, 86–92, 95, 99
   dochodzenie 15, 30, 33–34, 41, 65–70, 77
   funkcjonariusz policji kontaktujący się z rodzinami 16
   pomoc w kontaktach z mediami 37–39
   raport policji 70
 pomoc prawna 29, 30
 pracodawca 18, 50, 55, 69, 108
 pracownik zajmujący się sprawą 45
 prokuratura 15, 17, 77–79, 90
 przemieszczanie się 49
 przestępstwo 65, 79

R

rehabilitacja 30, 45–50
 rzeczy osobiste 16

S

sąd 17, 70, 72, 77–81, 85, 90–91, 99, 106, 108, 110
   postępowanie sądowe 16, 30, 37–38, 85
   wsparcie w sądzie 86–89
 Samaritans 55, 60
 samobójstwo 60–62
 sen 23, 56, 58, 61, 62
 skarga 40, 71, 105
 skazanie 72–73, 77, 85, 90
 służba zdrowia psychicznego NHS 61
 specjalne potrzeby edukacyjne lub niepełnosprawność (SEND) 48
 specjalne środki dla świadków 91
 sprawiedliwość naprawcza 92

świadek 37, 39, 66, 70, 80–81, 86–88, 91, 102
 szkoła 18, 45, 48, 55
 szok 23, 53–54, 56, 59, 61
 szpital 18, 21–26, 45, 49, 96
   wypis ze szpitala 26

T

terapia logopedyczna, 46
 terapia zajęciowa 46, 47
 transport 25, 49

U

ubezpieczenie 15, 33, 96, 99, 105
   kontakty z ubezpieczycielami 18, 33, 104, 108
 uraz głowy 46, 49

W

wizyta w miejscu wypadku 16, 34
 wsparcie 53–62
   oświadczenie dla ofiar przestępstw 17, 73
   policji 15, 16, 38
   w sądzie 86, 87
   wsparcie finansowe 99–111
 wsparcie finansowe 29–30, 38, 41, 45, 47, 70, 72–73, 96, 99–111
 wynajęcie adwokata 30, 100–101, 115
 wywiad 37, 39

Z

zagranica 95–96
 zasiłki 99, 101
 zdjęcie 37–39, 68, 70, 88
 zdrowie psychiczne 59–61
 zeznania 66–70
 zeznania świadków 70, 91
 zgoda 22

Podziękowania

Poradnik został opracowany przez Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych, prowadzone przez organizację charytatywną Brake działającą na rzecz bezpieczeństwa drogowego, dzięki środkom przekazanym przez Departament Transportu.

Został on przygotowany w oparciu o partnerskie i otwarte konsultacje z osobami, które doznały poważnych obrażeń w wyniku wypadku drogowego, oraz z przedstawicielami wielu organizacji, w tym:

Assist Trauma Care

BABICM

Birchall Blackburn Law

British Red Cross

Child Brain Injury Trust

Crown Prosecution Service

Day One Trauma Support

Headway

HMCTS

Hugh James

Metropolitan Police

Motor Accident Solicitors Society

Norfolk and Norwich University Hospitals

NHS Foundation Trust

Southmead Hospital

Spinal Injuries Association

Staffordshire and West Midlands Police

Tania Brown Ltd

The Brain Charity

The Trauma Audit and Research Network

Organizacja Brake chce ciągle się doskonalić. Wszelkie uwagi dotyczące treści tego poradnika są mile widziane i można je przesyłać w formie pisemnej na adres:

Brake, PO Box 548,

Huddersfield, HD1 2XZ

lub wysłać na adres e-mail

admin@brake.org.uk

©Brake 2021. Wszelkie prawa zastrzeżone na całym świecie. Żadna część niniejszej publikacji ani jej szata graficzna nie może być powielana, przechowywana w systemie wyszukiwania danych ani przekazywana w jakiegokolwiek formie w jakikolwiek inny sposób bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich.

www.brake.org.uk

Współpraca partnerska

Pakiet ten został opracowany przez organizację charytatywną Brake dzięki środkom przekazanym przez kancelarię prawną Birchall Blackburn Law.

Krajowe Biuro Pomocy Ofiarom Wypadków Drogowych

Skontaktuj się z nami, by uzyskać pomoc

0808 8000 401

help@brake.org.uk

www.brake.org.uk/support

Wydawnictwo Brake

Autor: Mary Williams OBE

Zarejestrowana organizacja charytatywna o nr 1093244

ISBN 978-1-906409-80-7

© Brake 2021

Wszelkie prawa zastrzeżone na całym świecie. Żadna część niniejszej publikacji ani jej szata graficzna nie może być powielana, przechowywana w systemie wyszukiwania danych ani przekazywana w jakiegokolwiek formie w jakikolwiek inny sposób bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich.

Tłumaczenie: talkingheads.co.uk

Druk: E Petch Printers Ltd 0161 303 9482

Zrzeczenie się odpowiedzialności: Ten poradnik ma charakter wyłącznie informacyjny. Przedstawia on procesy prawne i proceduralne, ale nie ma na celu pełnego opisu wszystkich aspektów prawa i procedur, które ponadto mogą się zmieniać.

www.brake.org.uk